

Täysistunto

Tiistai 16.9.2025 klo 14.00—16.49

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 16.49.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.00—15.58) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (15.58—16.49).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 38/2025 vp.

3. Hallintovaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 77/2025 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi hallintovaliokunnan jäseneksi edustaja Juha Viitalan.

4. Lakivaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 78/2025 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi lakivaliokunnan jäseneksi edustaja Anette Karlssonin.

5. Liikenne- ja viestintävaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 79/2025 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi liikenne- ja viestintävaliokunnan varajäseneksi edustaja Anette Karlssonin.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovinto-prosessin toteuttamisesta vuosina 2026–2028

Hallituksen esitys HE 82/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-tien jälkeen. — Ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.01 Oikeusministeri Leena Meri (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi on järjestyksessään toinen Suo-messa toteutettava valtiollinen totuus- ja sovintoprosessi saamelaisten totuus- ja sovinto-komission lisäksi. Hallitus on linjannut prosessin toteuttamisesta osana yhdenvertaisuus-tiedonantoa. Hallitus selvittää, mitä menneisyydessä on tapahtunut ja mitä kuurot ja viitto-makieliset ovat joutuneet kokemaan. Tarkoituksena on oppia näistä kokemuksista, jotta oi-keudenloukkauksia ei enää koskaan tapahtuisi.

Aloite prosessista on lähtöisin kuurojen ja viittomakielisten yhteisöltä itseltään. Proses-si on valtion ja yhteisön yhteinen, ja sitä on valmisteltu hyvässä yhteistyössä. Valmistelun tuloksena on laadittu mandaatti, jossa on sovittu työn tavoitteista ja rakenteesta. Valtioneu-vosto on hyväksynyt kesäkuussa mandaatin periaatepäätöksenä. Samassa yhteydessä tapa-simme kuurojen ja viittomakielisten yhteisöä yhdessä ministeri Kaisa Juuson ja Adlerc-reutzin kanssa.

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikai-nen laki kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta. Hallituk-sen esitys on laadittu, jotta prosessi voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Ehdotettu laki antaa oikeudellisen perustan totuus- ja sovintoprosessissa tarvittavan tiedon keräämiselle ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelylle. Lakiin otettaisiin säännökset prosessin sihteeristön asemasta ja tehtävistä. Sihteeristön tehtävänä on ke-rätä tietoa kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneista oikeudenloukkauksista ja syrjin-nästä sekä tehdä ehdotuksia kuurojen ja viittomakielisten yhteiskunnallisen aseman paran-tamiseksi ja sovinnon edistämiseksi valtion ja yhteisöiden välillä. Sihteeristö laatii työs-tään loppuraportin, joka annetaan sekä valtioneuvostolle että kuurojen ja viittomakielisten yhteisöille itselleen. Sihteeristö toimii hallinnollisesti osana oikeusministeriötä mutta on tehtävässään itsenäinen ja riippumaton. Oikeusministeriö on asettanut prosessille ohjaus-ryhmän osana hankkeen valmistelua suuntaamaan ja tukemaan sihteeristön työtä. Lakiin otetaan myös säännökset sihteeristön tietojensaantioikeudesta asiaa tuntevilta ja viran-omaisilta. Näin varmistetaan sihteeristön mahdollisuus saada tietoja, joita se työssään vält-tämättä tarvitsee. Lisäksi laissa säädettäisiin rekisterinpitäjyydestä ja arkistoinnista sekä sihteeristön mahdollisuudesta liittää rajoituksia arkistoidun aineiston luovuttamiseen.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Arvoisa puhemies! Toivon, että prosessista seuraa todellisia tuloksia, joilla vuoropuhelu edelleen lisääntyy ja joilla aidosti vahvistetaan kuurojen, kuurosokeiden sekä muiden viittomakielisten asemaa yhdenvertaisina kansalaisina.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

14.04 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja luottamus ovat toimivan demokratian edellytys. Meillä on velvollisuus tunnistaa historian vääryydet ja kantaa vastuuta niiden käsittelystä. Hallituksen esityksellä kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessista tavoitellaan juuri tätä. Tavoite on rakentaa reilumpaa ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa yhdenvertaisesti. Kyse on halusta parantaa kuurojen ja viittomakielisten asemaa, vahvistaa heidän oikeuksiaan ja ennen kaikkea rakentaa luottamusta, luottamusta siihen, että suomalaisessa yhteiskunnassa jokainen tulee kuulluksi myös silloin, kun puhumme hiljaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Totuus- ja sovintoprosessi perustuu avoimuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Nyt tälle prosessille halutaan selkeämmät sävelet. Esityksessä tunnistetaan tarve yhtenäiselle ja riippumattomalle sihteeristölle, jonka tehtävänä on kerätä ja käsitellä tietoa kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneista oikeudenloukkauksista ja syrjinnästä. Tiedon keruulle ja sen käsittelylle luodaan laissa selkeät rajat ja yhteiset pelisäännöt, jotta tietoa voidaan kerätä turvallisesti. On tärkeää, että kuulluksi tuleminen mahdollisuus on turvattu luottamuksellisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. Nämä säännökset on rakennettu niin, että yksityisyys ja tietosuojat ovat keskiössä, mikä on ensiarvoisen tärkeää. Tiedon kerääminen ja dokumentointi, kuulemiset, ehdotukset sovinnon rakentamiseksi, kaikki nämä luovat pohjaa sille, että kuurojen ja viittomakielisten kokemaa epäoikeudenmukaisuutta voidaan aidosti ymmärtää ja korjata.

Arvoisa puhemies! Tämän prosessin onnistuminen ei ole vain hallinnollinen kysymys, se on myös arvovalinta. Näytämme tällä esityksellä, että suomalainen yhteiskunta ei käänne selkäänsä menneille virheille vaan on valmis kohtaamaan ne avoimesti ja kunnioittavasti. Esityksessä on kyse myös luottamuksen palauttamisesta instituutioihin. Yhdenvertaisuuden varmistaminen on osa kansallista kokonaisturvallisuuttamme. Kun kaikki kansalaiset voivat kokea osallisuutta, luottamusta ja reilua, yhteiskuntamme on vahvempi ja kestävämpi.

Toivon, että eduskunta suhtautuu tähän esitykseen vakavasti ja arvokkaasti. Meillä on mahdollisuus osoittaa, että oikeudenmukaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen tähtäävät toimet eivät jää vain puheen tasolle vaan muuttuvat konkreettisiksi teoiksi. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

14.09 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikainen laki kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta. Tiivistetysti tässä on kysymys kuurojen ja viittomakielisten yhdenvertaisesta asemasta ja oikeuksista, ja kiitän ministeri Meriä, että olette tämän lakiesityksen tänne tuoneet yhdessä valtioneuvoston kanssa. Olemme eduskunnan viittomakielisten verkoston kanssa tätä kirittäneet, pitäneet tärkeänä, ja tiedän sen, että viittomakielisten ja kuurojen yhteisöjen järjestöt ovat erittäin tyytyväisiä, että asia on nyt eduskunnan käsittelyssä.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Tämän totuus- ja sovintoprosessin työn tavoitteena on dokumentoida kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneet oikeusloukkaukset ja syrjintä. Mutta se, mikä on yhtä tärkeää ja mitä haluan alleviivata, on se, että prosessissa lisätään myös tietoisuutta teemasta ja tehdään ehdotuksia siitä, miten tulevaisuudessa asiat olisivat maassamme paremmin.

Puhemies! Haluan vielä todeta, että tämä esitys perustuu hallituksen antamaan tiedonantoon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa ja on hienoa, että tämä tiedonanto näkyy vahvasti täällä eduskunnan työssä myöskin lainsäädäntömuutoksina. Tämä esitys on kannatettava ja erittäin perusteltu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

14.10 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävä esitys koskee tärkeää kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessia. Itse tänään käsiteltävä esitys on lähinnä prosessin hallinnollisia ja oikeudellisia puitteita selkeyttävä, mutta se on tarpeen erityisesti henkilötietojen käsittelyn vuoksi. Sovintoprosessissa ja kokemusten keräämisessä käsiteltävien arkaluontoisten henkilötietojen kannalta erillinen laki on järkevä ratkaisu.

Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi käynnistyi viime vaalikaudella tehdyllä selvityksellä kuuroihin ja viittomakielisiin Suomessa kohdistuneista ihmisoikeusloukkauksista. Tuolloinen selvitys osoitti, miten kuuroihin ja viittomakielisiin on kohdistunut syrjintää koko tutkitun ajan, 1900-luvulta nykypäivään. Kuuroihin ja viittomakieliseen yhteisöön on kohdistunut moninaista suoraa ja epäsuoraa syrjintää ja vääryyksiä, joihin sisältyy äärimmillään vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Esimerkiksi vanha avioliittolaki esti synnynnäisesti kuuroja yhteisön jäseniä avioitumasta toistensa kanssa. Avioliittokieltoon kytkeytyi avioluvan saamisen ehtona vahvaa painostusta abortteihin ja sterilisaatioon. Tämä on suoranaista rotuhygieniaa.

Arvoisa puhemies! Kuuroille tehty kokeelliset korvaleikkaukset johtivat kohtalokkaisiin seurauksiin. Viittomakieltä pyrittiin kitkemään kouluissa ja kuuroja painostettiin puhumaan, ja kuurot lapset kävivät omia koulujaan ja asuivat erossa perheistään. Selvityksen mukaan aiemman voimakkaan kuulo- ja puhekeskeisyyden jäljet näkyvät yhteiskunnassa edelleen. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa tähän liittyvät asenteet eivät ole vielä täysin poistuneet. Vuosikymmeniä jatkuneen syrjinnän takia monet kuurot ja viittomakieliset ovat sisäistäneet kielteisen kuvan itsestään ja yhteisöstään.

Nykyisin erityisen heikko asema on suomenruotsalaisella viittomakielellä. Suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjien määrä on vähentynyt radikaalisti, ja kieli rekisteröitiin Unescon uhanalaiseksi kieleksi vuonna 2013. Vaikka kuurojen ja viittomakielisten oikeudet on taattu niin ihmisoikeussopimuksissa kuin perustuslaissa, kohtaavat he edelleen syrjintää, vaikka syrjintä on usein hienovaraisempaa ja epäsuorempaa kuin menneinä vuosikymmeninä. Vaikka tulkkausta on nykyisin kohtuullisen hyvin saatavilla, palveluja, kuten sote-palveluja, ei yleisesti ole saatavilla omalla äidinkielellä eli viittomakielellä. Monet kuurot ja viittomakieliset kokevat, ettei yhteiskunta tarjoa heille yhdenvertaisesti palveluja verrattuna valtaväestöön. Syrjintää esiintyy myös esimerkiksi työelämässä, ja kuurojen työttömyyden on arvioitu olevan kolminkertaista valtaväestöön verrattuna.

Arvoisa puhemies! Totuus- ja sovintoprosessi on elintärkeää kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneiden ihmisoikeusloukkausten käsittelemiseksi. Suomen on kyettävä käsittelemään menneitä virheitä, ihmisoikeusloukkauksia ja syrjintää, joita kuurot ja viittomakieliset ovat joutuneet kokemaan. Myös nykypäivän syrjintää on tuotava päivänvaloon ja py-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

riittävä korjaamaan. On tärkeää, että osana prosessia tarjotaan psykososiaalista tukea ja että kuurot ja viittomakieliset itse ovat aktiivisina toimijoina mukana prosessissa, jota toteutetaan neljällä kielellä, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli mukaan lukien. Prosessille on varattava riittävät resurssit, ja yhteiskunnan on oltava laajasti mukana prosessissa hallintoalat ylittäen. Samalla kun dokumentoidaan ja tuodaan päivänvaloon näitä historian vääryyksiä, tulee prosessin johtaa myös konkreettisiin toimenpiteisiin nykypäivän syrjivien rakenteiden poistamiseksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harakka, olkaa hyvä.

14.14 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Kasvoin kuurojen vanhempien kuulevana lapsena. Viittomakieli on oma äidinkieleni. En tiennyt, mutta aavistin, millaisia vääryyksiä kuurojen yhteisö, siis perheemme elinpiiri, sai valtion taholta kokea. Vasta vuosikymmeniä myöhemmin Maija Koivisto ja muut Kuurojen Liiton aktiivit nostivat päivänvaloon rotuhygienian ja muun julman pakkovallan. Vuonna 1929 säädettiin laki, jonka mukaan syntymäkuurot eivät saaneet mennä naimisiin keskenään. Suomalaisen yhteiskunnan surullisimpiin ja häpeällisimpiin lukuihin kuuluu, että vuosina 35—70 yli 7 500 naista pakosteriloitiin. Moniko heistä oli kuuroja, sitä ei tiedä kukaan. Samaan aikaan viittomakieli yritettiin tukahduttaa koulussa 1970-luvulle asti. Tämä sorto ilmensi kuulevan valtaväestön ylemmyyttä aistivammaisista kohtaan mutta vaurioitti myös viittomakielisten omaa itsekuvaakin. He kokivat alemmuutta ja häpeää. Tämä alemmuus heijastui omaan lapsuuteeni tavalla, jonka ymmärrän nyt vasta aikuisena. Varmasti kaikki vähemmistössä kasvaneet ovat kokeneet samankaltaista, esimerkiksi maahanmuuttajat. Vanhemmat pyrkivät olemaan näkymättömiä, jotta enemmistö ei saisi aiheutta rangaista tai moittia. Lapset kasvatetaan varovaisiksi ja nöyriksi. Koska meitä ei haluta, ollaan kuin ei oltaisiakaan.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointivaltiomme pimeä puoli, kuurojen kokeman sorron mitatakseni, alkoi tulla esiin vuonna 2018. Ehdotin tuolloin lehtihaastattelussa, että käynnistetään valtiollinen totuus- ja sovintoprosessi. Eduskunnan viittomakielten verkosto kutsui koolle keskustelun, jossa ajatusta vietiin eteenpäin. Toin totuus- ja sovintoprosessin Rinteen—Marinin hallituksen ohjelmaan, ja niin tämä maailman ensimmäinen kuurojen oikeuksia koskeva hanke lähti liikkeelle. Mutta mikä on totuus- ja sovintoprosessi? Lopputulosta emme vielä tiedä, eihän se muuten olisikaan mikään prosessi, mutta kaikkia kolmea sanaa kuuluu tässä yhteydessä painottaa: ilman totuutta yhteisesti jaettua käsitystä siitä, mitä on tapahtunut, ei voi edetä sovintoon. Toisaalta vasta sovinto antaa totuudelle merkityksen ja johtaa muutokseen. Prosessi on tärkeä itsessään. Se ei pysähdy mihinkään päätetepisteeseen, vaan muutos vie sitä eteenpäin.

Arvoisa puheenjohtaja! Iloitsen näin viittomakielten verkoston puheenjohtajana, että tämä henkilökohtaisesti tärkeä asia on astunut näin merkittävän askeleen eteenpäin. Kesän 23 rasismikohusta jäi oikeastaan yksi myönteinen asia, se, että silloin tehtyyn yhdenvertaisuusselontekoon tuotiin takaisin resurssit tähän kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessiin. Kiitän lämpimästi ministeriä, kiitän viittomakielisen yhteisön puolesta, johon itsekkin kuulun.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

14.18 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kiittää edellisestä puheenvuorosta edustaja Harakkaa, joka nosti omakohtaisen kokemuksen. Oikeastaanhan tässä totuus- ja sovintokomissiossa ja sen työssä on kyse siitä, että niille ihmisille, keitä tämä sinänsä ei koske eli muita kuin kuuroja ja viittomakieltä puhuvia, ne tarinat tuodaan tiedoksi, jotta me tiedämme sen osan suomalaisesta historiasta, mitä me emme ehkä haluaisi nähdä, sen osan meidän historiasta, missä olemme sortaneet näitä kuulovammaisia ihmisiä ja viittomakielen käyttäjiä. Siksi olen iloinen, että tämä kuurojen totuus- ja sovintoprosessi etenee, tämä, joka aloitettiin viime hallituskaudella. Se jatkuu nyt, ja onkin tärkeää, että siihen sitoudutaan laajasti tässä yhteiskunnassa, koska tärkeintä ei ole se, mitä tapahtuu tämän sovintoprosessin aikana, vaan erityisesti se, mitä tapahtuu sen jälkeen, jotta emme toista niitä virheitä, jotta voimme toimia paremmin, jotta voimme ainakin yrittää korjata niitä vääryyksiä ja asioita, joita on tapahtunut ja joille emme toki enää jälkeinpäin voi mitään.

Ajattelen, että haluan myös sanoa sen, että me tarvitsemme yhteiskunnassa myös lisäymmärrystä — erityisesti erilaisissa viranomais- ja asiakaspalvelutehtävissä sosiaali- ja terveydenhuollossa toimiville ihmisille, opettajille ja kaikille koulutuksen parissa lasten ja muidenkin ihmisten kanssa toimiville ihmisille — kuuroista, kuuroudesta, kuurojen kulttuurista sekä viittomakielestä, jotta me pystymme paremmin ymmärtämään, ottamaan huomioon ja näkemään ne tarpeet.

Kuurot ihmiset ovat kertoneet, että monesti heidän asioidensa käsittely vie pitkään esimerkiksi siitä syystä, että he joutuvat kertomaan ihmisille paljon, kertaamaan tilanteensa, kertaamaan syyt sille, jos esimerkiksi puhutaan psykososiaalisen tuen tarpeesta. Näin tämä koskettaa laajasti erilaisia vähemmistöjä, joiden kulttuuritaustasta on vähemmän tietoa. Toivottavasti osana tätä prosessia myös ymmärrys kasvaa niin ammattilaisten kuin meidän päättäjien ja kaikkien suomalaisten parissa. Hyvä, että menemme eteenpäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

14.21 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies! Nyt puhumme kuurojen ja viittomakielisten asioista. Ministeri Meri nosti esille ansiokkaasti kuurojen ja viittomakielisten asioita tässä alussa, ja edustaja Harakka kertoi omakohtaisia, koskettavia kokemuksiaan myös samoista asioista. Totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta on siis nyt kysymys, ja onneksi nykyään nämä asiat ovat ihan eri tolalla kuin aikaisemmin. Muistan itse joskus nuoruudestani, kun 90-lukua elettiin, että pari kaveriani opiskeli viittomakieltä, ja minusta se oli äärettömän hienoa ja se on äärettömän hieno taito, että he opiskelivat viittomakieltä, ja koen sen erittäin tärkeänä myös edelleenkin.

Ministeri Meri huomioi tosiaan viittomakielisten ja kuurojen yhdenvertaisuusasiaa puheessaan, ja onneksi tämä asia on nyt etenemässä. Yhdenvertaisuutta heidän osaltaan tarvitaan kovasti. Kiitos siitä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

14.22 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Voimme olla iloisia siitä, että tämän päivän Suomea kun arvioidaan vaikkapa Yhdistyneiden kansakuntien toimesta, niin lähes mittarilla kuin mittarilla voidaan arvioida, että Suomi on maailman maiden ehdotonta parhaimmistoa. Tämä pätee varsinkin monilla ihmisten yhdenvertaisuuksiin ja erilaisiin oi-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

keuksiin liittyvillä mittareilla, ja ehkäpä hienointa on se, että sillä kaikkein tärkeimmällä mittarilla eli ihmisten onnellisuudella Suomea mitataan jo kahdeksatta vuotta peräkkäin maailman onnellisimpana maana.

Mutta, arvoisa herra puhemies, se, että tämän päivän Suomi on näin onnistunut yhteiskunta, ei poista sitä tosiasiaa, että meidänkin historiassa on tapahtunut karkeitakin eri väestöryhmien oikeudenloukkauksia, ja siksi on valtavan tärkeää, että kun niin monella mittarilla mitattuna olemme sitä maailman maiden parhaimmistoa, niin myös tässä kuurojen ja viittomakielisten oikeuksiin liittyvässä kysymyksessä olemme koko maailmassa tiennäyttäjä siinä, että tämän väestöryhmän aiemmin kohdanneisiin epäoikeudenmukaisuuksiin ja väärinkäytöksiin tällä tavoin tuodaan valoa ja selvyttä niin, että yhteiskuntana osaamme toimia sillä tavalla, että mikään väestöryhmä ei vastaavia vääryyksiä enää tulevaisuudessa kohtaa.

Tässä edustajakollegat ovat puhuneet valtavan hyvin siitä, mitä tällainen totuus- ja sovintoprosessi voi olla, enkä lähde niitä sen enempään kertaamaan, mutta haluan kiittää oikeusministeri Leena Merta tästä hallituksen esityksestä ja siitä, että tämä tekninen puite tämän asian hyvälle prosessille tämän hallituksen esityksen kautta mahdollistetaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Haluaako ministeri Meri kommentoida käytyä keskustelua? Kolme minuuttia, olkaa hyvä.

14.24 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos, herra puhemies! Kiitos hyvistä puheenvuoroista. Vaikka tämä laki on tekninen ja tällä tuodaan tiettyjä prosesseja, jotta tietoa voidaan kerätä ja käsitellä, niin huomaamme, että tämä prosessi itsessään on ihan äärimmäisen tärkeä ja arvokas. Jos ajatellaan tässä kokemuksia, mitkä eivät kuitenkaan ole kovin kaukana menneisyydessä, niin on ollut sterilisaatiota, aborttia, on estetty avioliittoja — aivan valtavia ihmisoikeusloukkauksia. Minusta on äärettömän tärkeätä, että me päästään puhumaan täällä salissa henkilöistä, joilla on ollut tällaisia kokemuksia, ja siitä, että yritetään ymmärtää, millaista on elää ilman kaikkia avuja. Kun on erilaisia aistivammoja, niin ihmisillä on monenlaisia haasteita selviytyä arjessaan, ja siksi tämä on äärimmäisen tärkeätä.

Tuossa ohjausryhmässä on mukana tosiaan paljon yhdistyksiä ja ministeriöitä: oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtioneuvoston kanslia sekä kuurojen ja viittomakielisten yhteisöjen edustajia. Ohjausryhmässä on puheenjohtajana — oikeusministeriö on nimittänyt — oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari Tiina Astola. Tässä on paljon osaamista ja ymmärrystä, ja odotan mielenkiinnolla tätä lopuraporttia.

Nämä ihmisoikeusloukkaukset ovat olleet tosi vakavia, ja on hyvä, että valtio on osoittanut tähän resursseja lähes 1,9 miljoonaa euroa, joka on merkittävä raha.

Tässä on kysymys niin isoista ihmisoikeusloukkauksista, että en nyt ehkä olisi laajentanut tätä mihinkään maahanmuuttokeskusteluun. En itse jatka siitä, kun minusta nämä ovat kaksi ihan eri asiaa, mutta totean nyt vain, että tämä on sen verran arvokas tilaisuus, että ehkä en olisi sitä tähän sotkenut.

Haluan lopuksi.... täällä ei voi aplodeja antaa käsin, mutta me voimme viittomakielellä antaa tälle esitykselle aplodit ja sille, että tämä on edennyt, ja teemme näin. [Edustajat viittovat aplodit] — Kiitos teille.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 81/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohdientien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.27 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia, valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia.

Hallitusohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia muutetaan parlamentaarisen työryhmän tekemien ehdotusten pohjalta, eli tämän hallituksen esityksen juuret ovat vahvasti parlamentaarisessa työssä, niin kuin Kansaneläkelaitosta koskevissa asioissa kuuluukin. Tällä esityksellä ehdotetaan tehtäväksi ne parlamentaarisen työryhmän esittämät tarpeelliset muutokset, jotka eivät sisällyneet eduskunnalle keväällä 2024 annettuun hallituksen esitykseen laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi joitain Kelan esittämiä muutoksia.

Lakiin tehtävillä muutoksilla tarkennettaisiin ja laajennettaisiin Kansaneläkelaitoksen tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia lakisääteisten tutkimus- ja tilastointitehtävien sekä arviointien ja ennusteiden tekemistä varten. Nämä tehtävät ja tiedonsaantioikeudet liittyvät etuusjärjestelmien kehittämiseen ja Kelan toiminnan kehittämiseen. Nämä tehtävät ovat välttämättömiä, jotta voidaan arvioida Kelan toiminnan sekä lainsäädäntömuutosten vaikutuksia kansalaisiin ja julkiseen talouteen. Kyse on tietoon perustuvan yhteiskunnallisen päätöksenteon tehostamisesta.

Merkittävä osa ehdotettavan sääntelyn piiriin kuuluvista tiedoista on jo Kansaneläkelaitoksen hallussa ja hyödynnettävissä, mutta esitetty muutos tehostaisi Kelan tiedonsaantia useilta eri rekisterinpitäjiltä. Muutos parantaisi Kansaneläkelaitoksen mahdollisuuksia huolehtia laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamisesta. Toimintamenojen lisäystä muutoksesta ei aiheudu. Arvioiden mukaan esitetty tiedonsaantioikeus ei aiheuttaisi myöskään huomattavaa hallinnollista taakkaa tai merkittäviä kustannuksia tiedon luovuttajille.

Muutoksen myötä tietojen toimittaminen muilta rekisterinpitäjiltä Kelalle veisi resursseja huomattavasti vähemmän kuin nykyisten yksittäisten tietoineistopyyntöjen luvittaminen ja toimittaminen.

Esityksessä ehdotetaan Kelalle mahdollisuutta siirtää toimeksiantosopimuksella sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyviä rutiiniluonteisia avustavia tukitehtäviä yksityiselle tahol-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

le. Tällaisia tehtäviä olisivat muun muassa Kelalle saapuvien hakemusten vastaanotto, asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen tallentaminen ja tulostaminen. Tällä edistetään Kansaneläkelaitoksen toiminnan tehokasta järjestämistä, minkä voidaan arvioida parantavan edellytyksiä lainmukaisten sosiaaliturvan toimeenpanoon kuuluvien perustehtävien laadukkaalle ja tehokkaalle hoitamiselle ja kehittämiselle. Tästä arvioidaan olevan hyötyä Kansaneläkelaitoksen asiakkaille palvelun nopeutumisen ja joustavoitumisen muodossa. Kansaneläkelaitoksen arvioidaan voivan paremmin myös keskittää resurssinsa siihen asiantuntijatyöhön, joka liittyy välttämättömän toimeentulon ja perustoimeentulon turvaamistehtävien hoitamiseen.

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanoon parlamentaarisen työryhmän tekemän ehdotuksen pohjalta. Aikaisempien asiantuntemusvaatimusten lisäksi edellytettäisiin, että hallituksessa tulisi olla edustettuna julkisen tietohallinnon asiantuntemus. Uutena asiantuntemusvaatimuksena olisi lisäksi työ- ja yritys-elämän sekä vakuutettuja koskeva asiantuntemus. Tätä asiantuntemusta edustaisivat työnantajakeskusjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat. Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanossa säilytettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikka, mutta muita kiintiöpaikkoja ei enää nimenomaisesti säännöksessä mainittaisi.

Lakiin täsmennettäisiin myös sitä, miltä osin Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja hallitus päättäisivät ylimmän johdon virkasuhteeseen liittyvistä asioista. Lisäksi esitetään täsmennettäväksi, miltä osin valtion virkamieslakia sovelletaan Kansaneläkelaitoksen ylimpiin johtajiin. Tämä poistaa nykyiset virkamieslain soveltumisen tulkinnalliset epäselvyydet.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan ja johtajan virkaan voitaisiin nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslain mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, ja valtion virkamieslaissa on jo säädetty tällainen kansalaisuusvaatimus koskien tiettyjä yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisiä virkoja. Myös Kelan ylimmän johdon virat ovat tällaisia virkoja, niihin liittyy merkittäväksi luokiteltavaa julkisen vallan käyttöä, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyviä tehtäviä sekä valmius- ja varautumistehtäviä, ja niillä on myös yhteys merkittävään valtion ja yhteiskunnan yleiseen etuun.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen päätösten sähköiseen tiedoksi antamiseen ei tarvittaisi enää asianosaisen nimenomaista suostumusta. Esityksellä pyritään merkittävään sähköisen asioinnin lisäämiseen ja siten viranomaistoiminnan tehostamiseen. Tämä vähentäisi postitse tapahtuvan asioinnin hitautta ja epävarmuutta. Sähköinen asiointi asiointimuotona on yleistynyt, joten ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa päivittävän tiedoksiannon koskevaa sääntelyä yhteiskuntakehitystä vastaavaksi. Postitse tapahtuvan tiedoksiannon vähentymisellä olisi myös säästövaikutuksia Kelan toimintamenoihin noin 6 miljoonaa euroa vuodessa.

Sähköisen tiedoksiannon laajentamista koskevalla esityksellä on yhteys valtiovarainministeriön esitykseen sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi, ja näiden esitysten yhteensovittaminen on tehtävä eduskuntakäsittelyn aikana.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeusta siihen hallintolain vaatimukseen, että päätöksestä on selvästi käytävä ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Valtiontalouden tarkastusvirastolle tulisi oikeus tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta.

Lisäksi tulotietojärjestelmästä annettua lakia muutettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin nyt ehdotetut Kelan laajennetut tiedonsaanti- ja käsittelyoikeudet lakisääteisten tutkimus- ja tilastointitehtävien hoitamista varten.

Lyhensin hieman pitkää esittelyä, mutta totean vielä sen, että lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanon muutosta koskevaa säännöstä on tarkoitus kuitenkin soveltaa jo tämän vuoden puolella nimitettäessä Kelan hallitusta 1.1.2026 alkavalle toimikaudelle. Jätänkin nyt tämän hallituksen esityksen eduskunnan käsiin. — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

14.34 Mira Nieminen ps: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos, sosiaaliturvaministeri Grahn-Laasonen, tämän lakiesityksen ripeästä toiminnasta. Tosiaan käsittelemme tänään tätä hallituksen esitystä, jolla muutettaisiin Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia, Valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia sekä tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen hallintoa uudistetaan parlamentaarisen työn pohjalta. Esitys sisältää ne parlamentaarisen työryhmän esittämät muutokset, jotka eivät vielä sisältyneet keväällä 24 annettuun hallituksen esitykseen. Kyse on siis jatkosta pitkäjänteiselle parlamentaariselle valmistelutyölle. Nämä uudistukset on koettu tärkeiksi, ja ne nyt sitten viedään läpi tällä tavalla ripeytetysti tässä ajanjaksossa.

Esitys sisältää useita keskeisiä muutoksia, mitä sosiaaliturvaministeri tässä toikin jo esille. Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanoa uudistetaan, pääjohtajien virkoihin voidaan jatkossa nimittää vain Suomen kansalaisia — äärettömän tärkeä lisäys tässä ajassa. Lisäksi täsmennetään, miltä osin valtion virkamieslakia sovelletaan ylimpään johtoon ja kuka päättää heidän virkasuhteisiinsa liittyvistä asioista.

Kela saisi mahdollisuuden siirtää rutiiniluontoisia avustavia tukitehtäviä yksityiselle sektorille. Tämä uudistus on tärkeä myöskin joustavuuden kannalta, mutta työn resursoinnin kannalta se tuottaa lisäksi taloudellista hyötyä. Asiakkaille se tehostaa toimintaa, ja päätökset saadaan asiakkaille oikea-aikaisesti ja laadukkaasti. Lisäksi tiedonsaantioikeuksia tarkennetaan ja laajennetaan. Tämä on yksi esityksen tärkeimpiä kohtia tutkimuksen ja kehittämisen kannalta. Puhumme tänä päivänä paljon tiedolla johtamisesta, jossa olemassa olevaa tietoa hyödynnettäisiin ja joka hyödyttäisi silloin myös kaikkia enemmän tulevaisuudessa.

Myös päätösten sähköistä tiedoksiantoa laajennetaan. Tämä vähentää paperinkäyttöä, nopeuttaa asioiden etenemistä ja tekee palvelusta asiakasystävällistä. Lisäksi päätöksistä tulee jatkossa aina käydä ilmi yhteystieto, josta asiakas voi pyytää lisätietoa. Se on tärkeä parannus asiakaspalveluun ja on tosiaan tavoitettavampi kuin ehkä perinteinen posti tänä päivänä.

Esitys koskee myös muita lakeja. Valtiontalouden tarkastusvirastolle annetaan jatkossa oikeus tarkistaa Kelan toimintaa paitsi laillisuuden myös tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden näkökulmasta. Tämä vahvistaa valvontaa ja varmistaa, että Kela käyttää varoja vastuullisesti ja tehokkaasti. Tulotietojärjestelmästä annettua lakia muutetaan niin,

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

että siinä huomioidaan aiempaa laajemmat Kelan tehtävät, muun muassa tutkimus- ja tilastointityö. Tällä varmistetaan, että päätöksenteon pohjana on laadukas ja ajantasainen tieto.

Arvoisa puhemies! Nostan muutaman asian tässä vielä tarkemmin:

Kela tekee vuosittain valtavan määrän päätöksiä. Jokainen päätös perustuu tietoon. Kun tiedonsaantioikeuksia laajennetaan ja selkeytetään, päätökset voidaan tehdä nopeammin, oikeudenmukaisemmin ja väärinkäytöksiä ehkäisten. Kun päätös tulee sähköisesti, se tulee heti. Asiakas saa tiedon nopeasti ja luotettavasti. Asiointi helpottuu ja päätökset etenevät ripeämmin. Tämä on kohti nykyaikaista digitaalista sosiaaliturvaa, järjestelmää, jossa palvelu on yhtä nopeaa ja saavutettavaa.

Toinen tärkeä kohta on päätöksentekijän nimen pois jättäminen päätöksistä, ja tätä ei voi liikaa painottaa. Kela uhkaa myös ilmiö, jota emme voi hyväksyä: etuuskäsittelijöitä ja työntekijöitä uhataan henkilökohtaisesti heidän työtehtäviinsä liittyen. Jokaisen tulee saada tehdä työtä turvallisesti.

Tämä hallituksen esitys on siten tasapainoinen ja tarpeellinen. Se vahvistaa Kelan hallintoa ja lisää tehokkuutta. Se tuo modernit ratkaisut osaksi sosiaaliturvan toimeenpanoa ja varmistaa, että Kela pystyy hoitamaan tehtävänsä myös tulevaisuudessa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

14.38 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitos eli Kela on yksi suomalaisen hyvinvointivaltion kulmakivistä. Sen kautta kulkevat tuet, palvelut ja ratkaisut vaikuttavat suoraan miljoonien suomalaisten arkeen. Siksi on tärkeää, että Kela toimii tehokkaasti, selkeästi ja luotettavasti myös muuttuvassa toimintaympäristössä. Nyt käsitellyssä oleva lakiesitys pohjautuu parlamentaarisen työryhmän työhön, ja se sisältää useita konkreettisia uudistuksia, joiden tarkoituksena on selkeyttää Kelan toimintaa, parantaa tietosuojaa ja sujuvoittaa asiakaspalvelua.

Arvoisa puhemies! Ensinnä lakiesityksessä ehdotetaan, että Kela voisi siirtää rutiin omaisia avustavia tukitehtäviä yksityisille toimijoille. Tämä ei koske ydintoimintoja vaan esimerkiksi teknistä tai hallinnollista tukea, jota voidaan turvallisesti ja kustannustehokkaasti toteuttaa myös ulkopuolisen kumppanin kautta. Tällä tavalla voidaan vapauttaa Kelan omaa henkilökuntaa tehtäviin, joissa tarvitaan viranomaispäätöksentekoa ja asiantuntemusta.

Toiseksi laissa tarkennetaan ja laajennetaan Kelan tiedonsaanti- ja tietojenkäsittelyoikeuksia. Tämä on erityisen tärkeää Kelan tutkimus- ja tilastointitehtävien toteuttamiseksi sekä päätöksenteon oikeellisuuden ja etuisuuksien kohdentumisen varmistamiseksi. Samassa yhteydessä on tarkoitus laajentaa sähköisen tiedoksiannon mahdollisuuksia. Nyky-Suomessa sähköinen asiointi on monelle ensisijainen tapa hoitaa asioita, ja tämä lakimuutos vastaa siihen tarpeeseen. Mikä tärkeintä, luotettavalle viranomaistaholle esityksen voimaan tullessa Kelan antamasta päätöksestä tulisi käydä ilmi yhteystieto, josta asiakas voi pyytää lisätietoja päätökseensä.

Arvoisa puhemies! Kolmantena muutoksena tällä lakiesityksellä vahvistetaan myös Kelan toiminnan läpinäkyvyyttä. Valtiontalouden tarkastusvirastolle annettaisiin oikeus tarkistaa Kelan toiminnan laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Tämä on tärkeä uudistus julkisen talouden vastuullisen käytön näkökulmasta.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Lisäksi tulotietojärjestelmästä annettua lakia muutettaisiin niin, että siinä otetaan huomioon Kelan monipuoliset tehtävät. Siten myös tutkimus ja tilastointi ovat turvattuja. Tämä helpottaa tietojen hyödyntämistä järjestelmällisesti ja asianmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on harkittu ja tasapainoinen kokonaisuus, joka parantaa Kelan toimintaedellytyksiä ja samalla asiakkaiden asemaa. Esitys on valmisteltu huolella, ja sen tavoitteet — tehokkuus, luotettavuus ja asiakaslähtöisyys — ovat juuri niitä, joita moderneilta sosiaaliturvaviranomaisilta pitääkin edellyttää. On suomalaisten oikeus voida luottaa yhteiskuntamme huolenpitoon. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

14.43 Ville Merinen sd: Arvoisa puhemies ja arvoisa ministeri! Tämä lakiesityshän perustuu parlamentaarisen työryhmän ehdotuksiin, ja tässä on paljon tärkeitä muutoksia koottu yhteen nippuun.

Nyt kun ministeriltä on mahdollisuus kysyä — jos hän vielä vastailee — niin ehkä itse olisin kysynyt tuosta kohdasta, että on mahdollisuus siirtää rutiininomaisia tukitehtäviä yksityiselle taholle. Onko siitä tarkempaa tietoa, ja onko tämä itsestään selvä säästö, niin kuin taisi edustaja Nieminen sanoa? Tätähän tapahtuu aika paljon tällä hetkellä, että siirretään yksityisille näitä julkisen puolen tehtäviä, ja aina kiinnostaa, onko se kuitenkin sitten aidosti säästö vai voiko siinä olla mahdollisuus siihen, että se jotenkin laajenee siitä.

Toinen huomio on näistä johtajien virkasuhteeseen liittyvistä päätöksistä, että selkeytetään valtuutettujen ja hallituksen roolit. Kun oli tämä Kelan pääjohtajan valinta, niin kyllä pisti silmään mediassa ja ihan arkisissa keskusteluissa ihmisten kanssa, että ihmisillä oli vähän hukassa se valtuutettujen suhde siihen hallitukseen, ja se sotki tosi paljon sitä uutisointia silloin. Tämä on mielestäni tosi tärkeä muutos, että siihen nyt tulee selkeytystä.

Ja olisin kysynyt tuosta yksityistämisestä: onko siitä näkemyksiä enemmän? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

14.44 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsitlemme hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta. Kansaneläkelaitos eli Kela on yksi keskeisimmistä suomalaisen hyvinvointivaltion instituutioista. Nyt kun melkein kaikkea säästetään, myös Kela on näissä talkoissa mukana, ja tämä esitys on osa sitä.

Hyvin konkreettisia keinoja säästöjen saamiseksi ovat esimerkiksi sähköinen tiedoksianto sekä avustavien tehtävien ulkoistaminen. Tarkoitus on kuitenkin, että Kela pystyy jatkossakin palvelemaan myös heitä, jotka eivät digipalveluita syystä tai toisesta käytä. Tämän yhdenvertaisuuden digipalveluiden käyttäjien kanssa takaavat sähköisen tiedoksiannon kieltomahdollisuus sekä digituki.

Tämän esityksen tavoitteena on lisäksi Kelan hallinnon, valvonnan sekä tiedonsaannin uudistaminen vastaamaan nykypäivän tarpeita. Keskeiset ehdotukset sisältävät tiedonsaantioikeuden laajentamisen, avustavien tehtävien ulkoistamisen, hallituksen kokoonpanon uudistamisen, johtajien kansalaisuusvaatimuksen, virkamieslain soveltamisen selkeyttämisen, sähköisen tiedoksiannon helpottamisen sekä Valtion tarkastusviraston tarkastusoi-
keuden.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Arvoisa puhemies! Esityksen taloudellinen vaikutus on kuuden miljoonan euron säästö. Digitalisaatio vähentää postittamisen tarvetta ja siten siihen liittyviä kustannuksia. Tällä voi nähdä olevan myös ympäristövaikutuksia. Kuten rahankäytössä yleensäkin, pienistä puroista kasvaa suuria jokia. Tämä esitys on osaltaan toteuttamassa sitä vastuullista talouspolitiikan linjaa, jota hallitus on sitoutunut edistämään. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

14.47 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kyseessä on parlamentaarisen työryhmän esitykset, ja kiitos Kelan parlamentaarisen porukan puheenjohtajalle, tälle porukalle ja puheenjohtajistolle Kelan porukassa, jotka ovat tehneet tätä esitystä.

Minusta on tärkeää, että myös Kelan toimintaa seurataan aktiivisesti, että millä tavalla Kelan työ osuisi parhaiten lankulle. Tässä on esimerkiksi ihan tähän maailmaan sopivia, tietosuojaan liittyviä parannusehdotuksia, ja tietenkin se päivän iso kysymys on, ovathan ne sellaisia, että ne kestävät myöskin sitten perustuslain tarkastelun. Oikeuskansleri muistaakseni vaatikin sitä, että perustuslakivaliokunta tätä esitystä vielä tästä näkökulmasta katsoisi. On tärkeää, että nämä perusoikeusvaikutukset on arvioitu hyvin, koska tässä on paljon parlamentaarista mainetta kiinni, koska me olemme yhdessä olleet näitä hyväksymässä.

Toinen kiinnostava näkökulma onkin se, jonka edustaja Merinen tässä nosti jo esiin, eli tämä avustustehtävän anto tai käytännössä tehtävädelegointi Kelan ulkopuolelle. Sehän vaatii myöskin perustuslaillista arviointia, ja on kiinnostavaa nyt kuulla, miten oikeuskanslerin vaatimusten johdolla perustuslakivaliokunta tässä päätyy tätä tehtäväsiirtoa siivittämään, onko se juuri tällä muotoilulla vai joudutaanko sitä tarkentamaan.

On ehkä selvää myöskin todeta, että parlamentaarisesti SDP on ollut näitä muutoksia puoltamassa, mutta ihan täydellistä parlamentaarista yksimielisyyttä käsittääkseni ei ole, koska tämä MTK:n mahdollisuus hallituksessa vielä toimia on tässä esityksessä poistumassa. Eli siltä osin käsittääkseni tässä on tätä selvitettävää, ja varmaan on hyvä sitten, että myös MTK:ta asiassa kuullaan. Me ollaan aloitettu sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa jo tämän kuuleminen, eli ministerillekin tieto siitä, ja näyttäisi siltä, että saadaan hyvin nopeasti tämä käsiteltyä, mutta se tietysti riippuu sitten perustuslakivaliokunnasta, kuinka nopeasti sieltä saadaan lausunto. Mutta näillä tiedoilla ollaan oltu myöskin itse puoltamassa tätä kokonaisuutta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

14.49 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies ja arvoisa ministeri! Tässä on ihan mukavia muutoksia tulossa. Digitaalisuutta korostetaan, ja sieltä jää Kelan puolelta tämmöisiä kiintiöpaikkoja pois ja paljon tämmöistä sanoisin pientä sälää, mutta tärkeitä asioita kuitenkin kaikki.

Tietysti sosiaaliturvahan on hirveän tärkeä asia, ja Kelahan sitä hoitaa, mutta pakko on kyllä mainita nykypäivänä vielä tästä sosiaaliturvasta Kelan puolelta, että kun nythän tuli julkisuuteen vähän aikaa sitten tieto, että yli kaksi miljardia meillä Suomessa menee sosiaaliturvaa ja tämmöisiä tukia vieraskielisille ulkomaalaisille, niin on se aika iso summa. Kyllä meillä on paljon tehtävää, ja toivon, että sitä kansalaisuusperusteisuutta sosiaalitur-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

vassa viedään eteenpäin täällä Suomessa. — Kiitos. [Krista Kiuru pyytää vastauspuheen-vuoroa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Pyydettyjen puheenvuorojen lista on niin lyhyt, että edustaja Kiuru voi varata sitä kautta itselleen puheenvuoron. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.50 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Tässä on kuitenkin muistettava, että Kelan etuudet olivat viime vuonna 17,3 miljardia euroa, niin että aika merkittävästä summasta on kysymys. Siellä on miljoonia asiakaskäyntejä ja yhteydenottoja: palvelupisteissä vajaa 0,7 miljoonaa, puhelinpalvelulla 2,2 miljoonaa ja verkkopalveluissa on 40 miljoonan luokkaa. Siellä puhutaan monista yhteydenotoista, ja tässä mielessä kannattaa tätäkin esitystä arvioida, koska tässä nimenomaan niitten tietojen kanssa ollaan tekemisissä, erittäin lähellä ihmisten arkea ja toimeentuloa.

Se, mikä täällä on myös tärkeä muistaa, on se, että Kela tekee myöskin aika merkittävää tutkimustoimintaa, ja silloin kun täällä tietoja kerätään ja tässäkin lakiesityksessä tietojensaantimahdollisuuksia parannetaan, niin tämä myös auttaa arvioimaan sosiaaliturvan uudistuksia kokonaisuutena, miten ne toimivat. Siinä mielessä tämä osa Kelan toiminnasta jää aika usein aina taka-alalle. Ne ovat tosi tärkeitä kokonaisuuksia.

Itse tässä esityksessä kiinnittäisin huomiota siihen, että tämä on kuitenkin parlamentaarisen työn pohjalta aika pitkälle tehty, ja siinä mielessä on hyvä hallinnon uudistuksessa käsitellä hallituksen jäsenyyksiä, ja ovat nämä työmarkkinajärjestöjen edustajien mandaatit siellä olemassa. Tässä sanoisin niin, että kuitenkin sosiaaliturva perustuu myöskin ansio-
turvan puoleen, ja tässä mielessä on hyvä, että tätäkin kokonaisuutta huolehditaan tässä esityksessä.

No, sitten nämä kustannustehokkuuskysymykset ja muut ovat tässä tulleet jo aikaisemmin esiin.

Se, minkä takia oikeasti pyysin tämän puheenvuoron, liittyy siihen, että nyt kun meillä on tämä tulorekisteri käytettävissä ja tässäkin nyt siihen tietojensaantien osalta puututaan, niin kuinka paljon tässä huomioidaan, että tulorekisteri ei ole ihan täydellinen vielä, että meidän pitää sitä aika paljon kehittää. Tässä nyt sitten arvioidaan tulorekisterin tietojen pohjalta niitä etuuksia, mitä sitten Kela voi antaa. Tätä jatkossa pitäisi viedä eteenpäin ja saada parempi vastaavuus tulorekisterin tiedoille, että ne varmasti ovat oikeita. Sitten kokonaisuutena voi sanoa, että tässä kuitenkin näitten eri rekistereitten yhteensopivuus ja digitalisaation hyödyntäminen ovat hyvä kehityssuunta. Mutta meidän pitää myös huomioida ne ihmiset, joilla ei ole digitaalisia kykyjä ja taitoja, niin että tätä henkilökohtaista asiointia pitää myös erittäin vahvasti vahvistaa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä. — Odotattekko hetken. — Nyt mikrofoni on päällä.

14.53 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Kiitän ministeriä siitä, että tämä Kelaa koskeva lainsäädäntö on nyt eduskunnassa. Kelan lainsäädännöstä olisi voinut sanoa aiemmin niin, että suutarin lapsilla ei ole kenkiä, eli useat hallitukset ovat kulkeneet vauhdikkaasti eteenpäin, mutta Kelan hallintoa ja Kelaa koskevaa lainsäädäntöä ei ole uudistettu. Tässä on ollut iso uudistamisvaje, ja nyt sitä kurotaan umpeen. Näin Kelan valtuutettujen varapuheenjohtajana olen erittäin helpottunut, että saamme taas yhden lainsäädännön

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

eteenpäin ja osan siitä lainsäädännöstä eteenpäin, mitä tarvitaan Kelaa koskien. Tätä käsittelyssä olevaa lakiesitystä pidän kokonaisuutena hyvin perusteltuna, ja se on Kelan toiminnan kannalta myönteinen. Kelahan koskettaa varmasti ihan jokaista suomalaista, ja on erittäin tärkeää, että me ylläpidämme Kelan toimintakykyä. Nämä muutokset tukevat Kelan kykyä hoitaa lakisääteiset tehtävät tehokkaasti, tietoturvallisesti ja vaikuttavasti, tätä haluan alleviivata.

Näistä esityksessä ehdotetuista tiedonsaantioikeuksista on hyvä todeta, että jokaisen etuuden kohdalla sitten säädetään niistä tiedonsaantioikeuksista, mitä on, mutta nämä tiedonsaantioikeudet — miten niitä käytetään? Niitä käytetään tutkimuksessa ja toiminnan kehittämisessä, tilastoinnissa ja ennakoinnissa. On hyvin tärkeää alleviivata, että nämä esitysmuutokset ovat ihan välttämättömiä Kelan toiminnalle. Ne ovat sellaisia muutoksia, jotka eivät ole tulleet parlamentaarista työstä, vaan näitä on valmisteltu yhdessä Kelan ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Se, mikä on erittäin tärkeää, on se, että nyt Valtiontalouden tarkastusvirastolla on jatkossa oikeus tarkistaa Kelan toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta. Mielestäni tässä on ollut aukko. Meillä on ollut Kelan tilintarkastajia ja erilaista hallintoa, jota nyt on purettu, kansanedustajatilintarkastajat, ja nyt meillä on se tilintarkastusjärjestelmä, on valtuutetut ja sisäinen tarkastus. Mutta tämän tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusketjun tarkastaminen on nyt mahdollista, ja tämä on erittäin perusteltua. Tämä myöskin helpottaa sitten Kelan valtuutettujen valvontaa, ja on erittäin huojentavaa, että tällainen lisä tulee.

No, tässä hallituksen kokoonpanossahan on vahva parlamentaarinen yhteisymmärrys, että siellä koko joukko oli samaa mieltä. Ainoastaan keskusta totesi, että he eivät pidä perusteltuna sitä, että MTK:n mandaattipaikka sieltä poistuu. Tämä ei ole pelkästään parlamentaarista sopua, vaan myöskin valtuutetut ovat asettaneet työryhmän, joka vuonna 2018 selvitti tätä asiaa, erittäin ansiokas työryhmä, ja siinä todettiin, että hallituksen nimittämien valtuutettujen valtaa on rajattu kiintiöimällä paikkoja. Työryhmä katsoi tämän soveltuvan huonosti valtuutettujen toimivaltaan ja valvontatehtävään ja piti vain sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikkaa perusteltuna. En ryhdy syvemmin tähän menemään, mutta totean, että Kelan toiminta on muuttunut hyvin paljon siitä, kun se perustettiin Kansaneläkelaitoksena, ja valtaosa esimerkiksi rahoituksesta tulee sitten sieltä verorahoista, vakuutetuilta työnantajilta ja työntekijöiltä, ja nämä kaikki sitten nostavat tätä keskustelua. Ennen kaikkea pitää muistaa, mitä Kelan hallitus tekee. Se johtaa tätä erittäin suurta laitosta, ja siellä tarvitaan laajaa osaamista. Sitä säädetään nyt tässä lakiesityksessä erittäin hyvällä tavalla, ja pidän erittäin hyvänä tätä lakiesitystä. Alleviivaan sitä, että hallituksen jäsenillä pitää olla todellakin laajaa osaamista, yhteensovittua osaamista, että he kollegiona pysyvät tuon tehtävänsä tekemään.

Ihan tästä voimaantulosta totean, että tässä todetaan, että tämä hallituksen toimikausi päättyisi tämän vuoden lopussa, valtuutettujen tulisi määrätä hallituksen jäsenet toimikaudelle 26—28 ja tämän muutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 26 alussa. Kun tässä todetaan, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin, niin haluamme lausunnossamme, kun olin kuultavana sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kiinnittää tähän huomiota, ja toivon myös, että sosiaali- ja terveysvaliokunta näin katsoo, että olisi tärkeää tarkentaa, tuleeko hallituksen jäseniä määrättäessä loppuvuonna 25 noudattaa voimassa olevaa lakia vai sitten todennäköisesti vuoden 26 alussa tu-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

levaa lainsäädäntöä. Tämä on erittäin tärkeää, koska valtuutettujen täytyy tässä uuden hallituksen nimittämisessä ryhtyä toimeen.

Ihan vielä lopuksi, puhemies, että lakiesityksessä on ehdotus, että päätöksiin liitettävien yhteystietojen nimi korvattaisiin yleisillä yhteystiedoilla, ja tämä on erittäin tärkeää. Hallituksen esityksessä tätä on perusteltu työn organisoinnilla, mutta haluan tässä vielä alleviivata sitä, että esityksen peruste on ennen kaikkea henkilöstön työturvallisuuden turvaamiseen liittyvät syyt, ja tälle muutokselle on henkilöstön erittäin vahva tuki. Tämä muutos parantaa merkittävästi henkilöstön työturvallisuutta ja mahdollistaa Kelalle toteuttaa työturvallisuuslain velvoitetta, eli tämä on erittäin tärkeää. Kelahan kokeili tätä aikaisemmin, mutta oikeusasiamies totesi, että tarvitaan laki, jotta tätä toimintaa jatketaan. Tämä nimen pois jättäminen on todellakin helpottanut tilannetta ja on Kelan henkilöstölle erittäin tervetullut, ja toivon, että tämäkin osuus tästä laista saadaan hyväksyttyä ja siten parannettua ansiokasta työtä tekevän Kelan henkilöstön työturvallisuutta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

14.59 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! On hyvä, että Kelan hallintoa ja toiminnan valvontaa koskevat säännökset tehdään nyt ajantasaisiksi ja edistetään muun muassa Kelan tutkimustehtävän toteuttamista Kelan tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia parantamalla. Tiedon liikkuvuus julkishallinnon sisällä on tosi tärkeää, ja haluaisin tästä kiittää ja korostaa tätä tärkeää Kelan tutkimustoimintaa. Olisin ministeriltä myös kysynyt: kuinka arvotatte tätä Kelan tutkimustoimintaa, ja oletteko hyödyntänyt näitä Kelan raportteja ja tutkimustoimintaa omassa työssänne?

Tämä tutkimustoiminta on hyvin keskeinen osa suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää. Sen avulla saadaan tutkittua tietoa siitä, miten etuudet ja palvelut vaikuttavat ihmisten arkeen, toimeentuloon ja hyvinvointiin. Tutkimus kattaa myös terveyteen ja lääkkeisiin liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi lääkekorvausjärjestelmän toimivuutta, lääkkeiden käyttöä väestössä ja sitä, miten lääkehoitojen kustannukset jakautuvat. Näillä tutkimuksilla on suora merkitys siinä, että ihmiset saavat tarvitsemansa lääkkeet ja että sotejärjestelmä pysyy kestäväenä, ja myöskin siinä, että tätä tietoon perustuvuutta voitaisiin edistää. Ilman tätä laajaa tutkimustietoa jouduttaisiin sosiaaliturvaa ja terveystalveluja osin rakentamaan arvailujen varassa, ja juuri siksi Kelan tutkimustoiminta on koko yhteiskunnalle välttämätöntä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja ministeri Grahn-Laasonen, kolme minuuttia, olkaa hyvä.

15.00 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja erityinen kiitos eduskunnalle yhteistyöstä Kansaneläkelaitosta koskevan lainsäädännön kehittämisessä. Se parlamentaarinen yhteistyön pohja antoi erinomaiset edellytykset tämän esityksen valmistelulle, ja tietenkin nyt eduskunta vielä katsoo jokaisen yksityiskohdan, että se varmasti vastaa eduskunnan tahtotilaa. Myöskin tässä keskustelussa tulleet huomiot esimerkiksi voimaantulosta ja hallituksen valinnasta on syytä varmasti käydä läpi, jotta valtuutetutkin voivat toteuttaa omaa tehtäväänsä mahdollisimman ennakkollisesti ja hyvin.

Kelan tutkimustoiminnasta edustaja Hamari kysyi, ja voin sanoa, että hyödynnän Kelan tutkimustoimintaa melkeinpä päivittäin, eli viimeksi tänäänkin olemme Kelan tilastoihin ja

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

tutkimustietoon nojanneet. Se on aivan välttämätön osa meidän sosiaaliturvan kehittämistä, ja siitä syystä tässä esityksessä on tärkeitä tutkimustoimintaa sujuvoittavia elementtejä, ja on tärkeää, että ylipäättään saamme tutkimuksen edellytyksiä Suomessa. Pääsemme itse asiassa keskustelemaan hetken kuluttua toisilain uudistamisesta, mikä on myöskin tämän terveyssektorin ja hyvinvointisektorin tärkeää lainsäädäntöä ja tutkimuksen edellytyksiä. Eli tänään on merkittävä päivä tutkimustoiminnan kannalta.

No, muutama kysymys. Edustaja Merinen kysyi tästä yksityiskohdasta, jossa Kela voi siirtää yksityisen tahon hoidettavaksi eräitä toimeenpanoon liittyviä rutiiniluonteisia avustavia tukitehtäviä. Tosiaan alleviivaan sitä, että kyse on tämän lainsäädäntöehdotuksen mukaan sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyvistä rutiiniluonteisista avustavista tukitehtävistä, eli se on hyvin rajattua. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa Kelalle saapuvien hakemusten vastaanotto, Kelalle saapuvien asiakirjojen ja niihin liittyvien tietojen tallentaminen ja tulostaminen — tietysti tietosuojasta, henkilöiden yksityisyydestä huolehtien. Miksi tällainen muutos on tähän lainsäädäntöön esitetty, niin tällä järjestelyllä edistetään Kelan toiminnan tehokasta järjestämistä, minkä voidaan arvioida parantavan edellytyksiä sosiaaliturvan toimeenpanoon kuuluvien perustehtävien laadukkaalle ja tehokkaalle hoitamiselle ja kehittämiselle. Tämä varmasti tullaan käymään kyllä huolella eduskuntavaiheessa vielä läpi, ja perustuslakivaliokuntakin tämän esityksen tullee käsittelemään.

Hallituksen kokoonpanosta: Olemme pyrkineet noudattamaan mahdollisimman hyvin parlamentaarisen ryhmän tahtotilaa. Näitä kiintiöpaikkoja ei tämän parlamentaarisen sovun mukaan enää olisi kuin sosiaali- ja terveysministeriöllä. Tähän siis pohjaa tämä esitetty muutos.

Kaikkiaan tämä lainsäädäntö ajantasaistaa Kansaneläkelaitoksen lainsäädäntöä, purkaa lainsäädäntövelkaa, mahdollistaa tehokkaamman toimeenpanon, uudistaa Kansaneläkelaitosta, mahdollistaa tiedon liikkuvuutta ja tutkimustoimintaa. Eli kaikkineen kiitän vielä kerran eduskuntaa tästä yhteistyöstä. Meillä on tulossa Kansaneläkelaitosta koskeva seuraavakin erä elikkä seuraava hallituksen esitys, joka koskee sosiaaliturvan väärinkäytösten torjumista. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 80/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle siivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.04 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Kiitän, ar-
voisa puhemies! Tässäkin esityksessä, jonka esittelen, on kyse hallinnon tehostumisesta.
Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdis-
tämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja
eräksi muiksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan opintotuen muutoksenhakulautakunnan yh-
distämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan. Esityksen tavoitteena on
tehostaa muutoksenhakulautakuntien toimintaa, vahvistaa opintoetuuksien muutoksenha-
kumenettelyn yhdenmukaisuutta tiedonhallintaa koskevan lainsäädännön kanssa ja sel-
keyttää muutoksenhakulautakuntia koskevaa lainsäädäntöä.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjaukseen sekä
opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaan hankkeeseen,
jossa esitettiin opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden
muutoksenhakulautakuntaan.

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimi-
alan laajentuessa sen jäsenten sekä ylijohtajan ja johtajien kelpoisuusvaatimuksia muutet-
taisiin siten, että heidän tulisi olla perehtyneitä sosiaalivakuutus- ja toimeentuloturva-
asioihin. Nykyisin yleisenä kelpoisuusvaatimuksena on sosiaalivakuutusasioihin perehty-
neisyys.

Lisäksi ehdotetaan, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnassa työttö-
myysturvaa koskevat lainvoimaisten päätösten poistoasiat ratkaistaisiin kolmen henkilön
ratkaisukokoonpanossa nykyisen viiden henkilön ratkaisukokoonpanon sijaan. Muutok-
senhakulautakunnassa jo nykyisin muut kuin työttömyysturvaa koskevat lainvoimaisten
pätösten poistoasiat ratkaistaan kolmen henkilön kokoonpanossa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun
edistämisestä annetun lain, eli niin kutsutun lepäämislain, voimassaoloa jatkettaisiin vuo-
den 2027 loppuun, jolloin uusi, suunniteltu joustomallia koskeva lainsäädäntö tulisi voi-
maan.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi
sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Lepäämislain jatkamista koskevan muu-
toksen tulee kuitenkin olla voimassa ennen kuin lain voimassaolo päättyy 31.12.2025. —
Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.07 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tässä esityksessä kyllä hyvää on
se, että näitä johtajien tehtäviä ja niitä kelpoisuusvaatimuksia täsmäytetään niin, että sosi-
aaliturvaan liittyvää osaamista pitää olla nykypäivänä näissä isoissa johtamistehtävissä.

No, on sanottava, että me olemme tietenkin myöskin tietoisia siitä, että tässä opetus- ja
kulttuuriministeriön Sivistyshallinto 2030 -loppuraportissahan mainitaan tämä esitys, joka

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

nyt on päätyntä myöskin hallitusohjelmaan. Uskon, että sille varmaan haettiin perusteluita nimenomaan siksi, että nämä valitusmäärät myöskin opiskelijoiden opintotukeen liittyvissä asioissa ovat nousseet, ja viraston tehtävä on vaativa tällaisessa nousupaineessa. Samaa aikaan on toki todettava, että nämä valitusmäärät ovat kehittyneet myöskin sillä tavalla hankalasti, että määrät vaihtelevat hyvin paljon eri vuosina, mistä syystä suurempi rakenne varmasti on ollut opetus- ja kulttuuriministeriön kiikarissa nimenomaan myös tästä näkökulmasta johtuen.

Itse jäin miettimään noita valitusmääriä. Nimenomaan tässä, kun katsotaan näitä valitusmääriä, on ratkaistuja määriä itse asiassa näiden vuosien 20—24 välillä yllättävän... Tai on huonosti siinä suhteessa käynyt, että tuo ratkaisujen määrä on laskenut nimenomaan sosiaaliturvapuolella. Se kiinnostaa, mistä se mahtaa johtua. En tiedä, onko ministeri asiasta tietoinen, mutta mistä syystä tosiasiallisesti näitä ratkaisuja vuoden 24 tilastoissa on merkittävästi vähemmän kuin vuonna 2020? Jäin itse miettimään sitä, että tämä on itse asiassa aika vakava kysymys myöskin näiden valitusmäärien ja niiden vaihteluiden mutta myöskin käsittelyaikaisten nousun johdosta, koska nyt näyttäisi siltä, että keskimäärin jouduttaisiin odottamaan, esimerkiksi opintotukiasioissa, jopa 11 kuukautta ratkaisua, ja kyllä siinä uudella, mahdollisesti yhdistävällä virastolla on iso työ.

Pyysin tämän puheenvuoron nimenomaan myös siksi, että tässä on kyllä iso, vaativa työ arvioida myöskin työttömyysturvan poistoasian ratkaisemista kolmen kokoonpanossa jatkossa. On varsin iso kysymys työttömyysturvan poiston näkökulmasta se, onko tämä ratkaisu sellainen, että sitä voidaan perustellusti tukea. Jäädään katsomaan valiokunnan kierroksella, miltä tämä asia näyttää, mutta hyvin vakavasta asiasta on kysymys. Muutoin varmasti nämä ovat, varsinkin tässä suhteessa, mitä johtajien pätevyyteen ja niihin muutoksiin tulee, erittäin kannatettavia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

15.10 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies! Nyt ollaan tavallaan näissä byrokratian-purkutalkoissa, jonka suhteen nyt näyttää hyvältä, että tämmöisissä muutoksenhakuprosesseissa voidaan niin kuin yhdistää näitä asioita. Tämä hallitus onkin kunnostautunut siinä, eli se purkaa tämmöistä byrokratiaa. Itse asiassahan tuo byrokratia tahtoo olla semmoinen, että se elättää itse itseänsä, mutta on tosi hienoa, että nyt tähän on paneuduttu. Tämä hallitus on tehnyt paljon muitakin asioita ja poistanut tämmöisiä niin sanottuja turhanpäiväisyyksiä, mitkä voidaan yhdistää. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Tämä keskustelu jäi melko lyhyeksi, mutta haluaako ministeri kommentoida sitä? Yksi minuutti, olkaa hyvä.

15.11 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ei oikeastaan paljoakaan kommentoitavaa. Ehkä totean vain sen, että Suomi on sivistysmaa ja oikeusvaltio, jossa on tärkeätä, että meillä muutoksenhakumahdollisuudet ovat todelliset ja kansalaisten saavutettavat.

Mielellämme toimitamme valiokuntakäsittelyyn ajankohtaista tietoa muutoksenhaun tämänhetkisestä kestästä ja tilanteesta. Siltä osin informoimme eduskuntaa valiokuntavaiheessa mielellään, niin saamme varmasti siitä suoraan lautakunnalta parhaan näkemyksen.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Kaikilta osinhan tämä esitys on melko pieni yksityiskohta, mutta on ilman muuta selvää, että opiskelijoiden muutoksenhaku pitää huolella saattaa sitten osaksi tätä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaa, ettei siinä tule viiveitä tai osaamisvajetta, ja siihen on tässä esityksessä pyritty myöskin keskittymään. Tosiaan tässä on kysymys siitä, miten teemme tehokkaamman hallinnon ja puramme ylimääräistä hallintoa ja sääntelyä kuitenkin ydintehtävistä huolehtien. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohden jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.12 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on erittäin tärkeä hallituksen esitys, joka koskee sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista poikkeusoloihin. Tämä on osa sitä laajaa työtä, jota hallitus tekee, jotta Suomi on turvassa kaikissa tilanteissa ja jotta jokaisella sektorilla tehostetaan varautumista myös sotilaallisen voimankäytön tilanteisiin ja sen mahdollisuuteen.

Hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain muuttamiseksi koskee hyvinvointialueiden antamaa virka-apua Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle ja Pohjois-Atlantin liitolle sekä hyvinvointialueiden ja Puolustusvoimien välistä yhteistyötä ja sen rahoitusta. Lakimuutoksen myötä hyvinvointialue olisi velvollinen varautumaan sotilaalliseen voimankäyttöön tai sen uhkaan. Hyvinvointialuekohtainen varautuminen määriteltäisiin valtioneuvoston päätöksellä, joka perustuisi Puolustusvoimien tarpeisiin. Uusien velvoitteiden täyttäminen rahoitettaisiin täysimääräisesti valtion erillisrahoituksella, joka kohdennettaisiin hyvinvointialueille valtioneuvoston päätöksellä.

Kyseessä olisi hyvinvointialueille annettava uusi tehtävä, jonka mukaan hyvinvointialueen tehtävänä olisi varautuminen sotilaalliseen hyökkäykseen tai sen uhkaan siltä osin, kuin se tukee Puolustusvoimien tai puolustusliitto Naton puolustuskykyä. Esityksellä ei olisi tarkoitus antaa hyvinvointialueille velvoitteita, jotka liittyvät siviiliväestön sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvään varautumiseen, sillä nämä velvoitteet sisälty-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

vät jo nykyisellään voimassa olevaan lainsäädäntöön. Esityksellä ei säädettäisi myöskään sosiaalihuollon erityistehtävistä poikkeusoloissa.

Hyvinvointialue olisi velvollinen varautumaan sotilaallisen voimankäytön ja sen uhan tilanteisiin. Hyvinvointialuekohtainen varautuminen määriteltäisiin valtioneuvoston päätöksellä. Valtioneuvoston päätös valmisteltaisiin siten, että se perustuisi Puolustusvoimien tosiasiallisiin tarpeisiin. Hyvinvointialueiden varautumisen taso ja siihen liittyvät tehtävät eivät olisi kaikilla hyvinvointialueilla samanlaisia, vaan tehtävissä ja velvoitteissa voisi olla maantieteellistä vaihtelua. Tavoitteena on varmistaa näiden tehtävien edellyttämä hyvinvointialueiden ja Puolustusvoimien tiivis yhteistyö niin normaalioloissa tapahtuvassa suunnittelu-, koulutus- ja harjoitteluyhteistyössä kuin poikkeusoloissa Suomen puolustamisessa.

Esityksen mukaan hyvinvointialueille säädettävät uudet tehtävät liittyisivät terveydenhuollon toimitilojen suojaamiseen, terveydenhuollon toimintojen siirrettävyyteen, ensihoidon lisäresursointiin, materiaallisen varautumisen parantamiseen sekä yhteiseen suunnittelu-, koulutus- ja harjoitustoimintaan Puolustusvoimien ja puolustusliitto Naton kanssa. Hyvinvointialueiden varautumisvelvollisuutta tarkennettaisiin valtioneuvoston päätöksellä siten, että se perustuisi puolustus suunnittelun määrittämiin terveydenhuollon tukitarpeisiin. Päätös valmisteltaisiin yhteistyössä Puolustusvoimien, sosiaali- ja terveysministeriön sekä hyvinvointialueiden kesken. Valtioneuvoston päätös olisi mahdollista salata tarvittavilta osin, jotta tarkemmat varautumistoimenpiteet eivät vaarantuisi.

Tämä ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2025, ja olemme ennakkoon käyneet valiokunnan ja eduskunnan suuntaan keskustelua siitä tarpeesta, että olisi hyvä saada tämä käsiteltyä mahdollisimman nopealla aikataululla, jotta varautuminen ja tämän lain mukaiset uudet tehtävät voisivat käynnistyä ja saisimme sitä kautta tehostettua Suomen valmiutta ja varautumista sotilaalliseen voimankäyttöön ja sen uhkaan. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Partanen, olkaa hyvä.

15.16 Karoliina Partanen kok: Arvoisa puhemies! Varautuminen kriisioloihin on erittäin tärkeää. Olemme saaneet vakavat opit Venäjän käymästä laittomasta hyökkäyssodasta Ukrainassa. Terveydenhuollon infrastruktuuri Ukrainassa on ollut Venäjän hyökkäyssodassa aktiivisten hyökkäysten kohteena. Sairaaloihin ja muihin terveydenhuollon yksiköihin kohdistuneiden suorien hyökkäysten lisäksi asiakkaiden ja potilaiden pääsy terveyspalveluihin on heikentynyt epäsuorasti turvallisuushuolien, liikkumisrajoitusten, katkenneiden toimitusketjujen, diagnoosivälineiden ja lääkkeiden puutteen, väestön massiivisen siirtymisen sekä sähkökatkosten vuoksi. Venäjä ei ole kaihtanut keinoja tuhotessaan Ukrainan terveydenhuollon infraa. Edes lastensairaala ei ole säästynyt venäläisten brutaaleilta pommeilta ja vihalta.

Pidän erittäin tärkeänä, että nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys velvoittaa hyvinvointialueita suunnittelemaan toimintaansa siirrettävissä tai suojaan sijoitetuissa toimitiloissa sekä varmistamaan näiden tilojen olemassaolon. Velvoite on merkittävä niin kansalaisten turvallisuuden takia kuin myös hyvinvointialueiden toimintaedellytysten näkökulmasta, ottaen huomioon opit Ukrainan sodasta.

Esitys mahdollistaa uusien tilojen rakentamisen tai olemassa olevien tilojen varustelun vastaamaan uutta käyttötarkoitusta. Kuten ministeri kertoi, velvoitteen seurauksena hyvin-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

vointialueille osoitetaan tehtävien hoitamiseen erillinen rahoitus, mikä on tärkeää, sillä hyvinvointialueille aiheutuu kustannuksia asetettavista velvoitteista.

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä, kun puhumme sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, puheisiin liittyy usein keskustelua siitä, tukeeko joku päätös kokonaisturvallisuutta. Kokonaisturvallisuudesta keskusteleminen ja huolehtiminen on tärkeää, ja siksi myös hallitus toimii asiassa konkreettisin lakiesityksin. Hallitus on pitänyt kokonaisturvallisuudesta huolta myös koskien aiempaa päätöksentekoa.

Omalla hyvinvointialueellani Pohjois-Savossa alueen päättäjät ovat useasti nostaneet keskusteluun eduskunnan tekemien päivystysverkkopäätöksien vaikutukset kokonaisturvallisuuteen. On jopa väitetty, että hallituksen päätös vaarantaa kokonaisturvallisuuden Pohjois-Savossa. Päivystysverkkopäätöstä valmisteltaessa valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä puolustusministeriö tekivät tiivistä yhteistyötä, ja on selvää, että päivystyspäätöksessä on otettu huomioon myös kokonaisturvallisuus.

Nyt käsiteltävänä oleva esitys yhdessä kesäkuussa voimaan tulleen lain kanssa korostaa hallituksen työtä ja huolta kansalaisten turvallisuudesta kaikissa olosuhteissa.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueet ovat monella tapaa hyvin erilaisia. Hallitus ottaakin vahvasti huomioon eri alueiden erilaiset tarpeet esityksessä. Jatkossa varautuminen mitoitetaan esimerkiksi alueen olosuhteiden, riskien ja väestön tarpeiden mukaan. Tärkeintä on, että jokainen suomalainen voi luottaa saavansa apua oikeaan aikaan, asuipa missä päin Suomea tahansa.

Alueiden oman vaikuttavuuden kannalta on tärkeää, että hallitus vahvisti kesäkuussa voimaan tulleella lailla alueiden muodostamien viiden yhteistyöalueen roolia sosiaali- ja terveyshuollon valmiudessa ja varautumisessa perustamalla kansallisen valmiusryhmän. Myös Pohjois-Savon hyvinvointialue on tässä työssä mukana, ja vaikuttamismahdollisuudet ovat suorat ja välittömät.

Kiitos ministeri Grahn-Laasoselle tärkeästä työstä tässäkin suomalaisia puhuttavassa asiassa. — Kiitos. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoro, yksi minuutti, edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.20 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Partanen otti esiin täällä päivystyksen, ja minä pidän sitä kyllä kiinnostavana avauksena kokoomukselta, että he etukäteen jo kertovat, kun tätä esitystä ruvetaan käsittelemään täällä, että tämä päivystys on siis asia, mikä ei millään tavalla liity tähän. En tiedä kyllä, miten se on mahdollista, kun me puhutaan Suomessa siitä, että me annetaan hyvinvointialueille nyt tehtävä niin sanotusti vastata valmiudesta ja varautumisesta, ja aivan keskeistä on, miten kuumatoiminnot järjestetään Suomessa jatkossa. Kuumatoiminnot ovat nämä aivan ytimissä olevat tehtävät, kuten päivystys, kuten esimerkiksi leikkaustoiminta, kuten esimerkiksi tehohoito. On siis käsittämätöntä ja vastuutonta puhetta kertoa, että tästä asiasta ei tarvitse siten keskustella eikä miettiä, miten päivystystä järjestettäisiin näissä maakunnissa.

Oli minusta käsittämätön avaus kokoomukselta, mutta ministeriä kiitän siitä, että piditte sananne. Lupasitte tämän esityksen tänne saliin, ja on tärkeätä, että se tuli jo tässä vaiheessa. Minusta nyt pitäisi kyllä ottaa hiukan malttia kokoomuksen [Puhemies koputtaa] ja arvioida myös tätä päivystystoimintaa.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Partanen, ja sitten siirrymme takaisin listalle. Olkaa hyvä.

15.21 Karoliina Partanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tainnut kuitenkaan puheenvuorossani sanoa, että asiasta ei tarvitse keskustella, vaan nimenomaan sanoin, että viime kesäkuussa voimaan tulleella lailla mahdollistimme hyvinvointialueille sen, että he voivat olla osana tätä työtä, jossa hyvinvointialueilla varaudutaan ja pidetään kansalaisten turvallisuudesta huolta jokaisessa poikkeusolotilanteessa. Omalla hyvinvointialueellani kaksi yöpäivystystä tulee menemään vuodenvaihteessa kiinni, ja hyvinvointialueilla tehdään tärkeää ja erittäin vaikuttavaa ja hyvää työtä sen eteen, että saamme korvaavat toiminnot käyntiin heti vuodenvaihteen alusta ja pidämme jokaisesta pohjoissavolaisesta huolta.

Todellakin me kaipaamme tärkeää ja rakentavaa keskustelua nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon ympärille. Emme kuitenkaan sitä, että kansalaisia pelotellaan, koska on aivan selvää, kuten ministeri Grahn-Laasonenkin tässä kertoi ja kuten esityksestä käy ilmi, että asiaa ollaan valmisteltu ja valmisteltu myös edellisen lainsäädännön puitteissa usean eri ministeriön toimesta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten palaamme listalle. Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

15.23 Saku Nikkanen sd: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan tämä hallituksen esitys on lähtökohdiltaan oikeansuuntainen ja kannatettava. On selvää, että sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta on vahvistettava, jotta voimme vastata muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin, erityisesti tilanteissa, joissa aseellisen hyökkäyksen uhka ja poikkeusolot ovat todellisia.

Mutta, arvoisa puhemies — tästä debatistakin lähti käyntiin tämä keskustelu — samalla kun hallitus puhuu valmiuden parantamisesta, se unohtaa yhden keskeisen realiteetin: Suomessa useilla hyvinvointialueilla on viime vuosina vähennetty yöpäivystyksiä ja tullaan myös vähentämään. Muun muassa lokakuun alussa Salon yöpäivystys sulkee ovensa ja ennen kaikkea tärkeät leikkaussalitoiminnot siirretään muualle. Tämä leikkaussalitoimintojen heikkeneminen on äärimmäisen tärkeä asia ja erityisesti mahdollisessa kriisinhallintatilanteessa. Oli sitten kyse aseellisesta konfliktista tai muista poikkeusoloista, meillä ei välttämättä ole riittävästi kapasiteettia vastata nopeasti ja tehokkaasti. Mielestäni hallituksen tulisikin nyt toimia juuri päinvastoin: mitä hajautetumpi sairaalaverkkomme on, sitä vaikeampi sitä on sotilaallisesti uhata ja horjuttaa. Keskittäminen tekee meistä haavoittuvampia. Sen sijaan laaja, alueellisesti kattava sairaalaverkko olisi paitsi kansanterveyden myös kansallisen turvallisuuden kannalta järkevä ratkaisu.

Tässä äskeisessä debatissa otettiin esille myös Pohjois-Savon tilanne, ja niin kuin me olemme kaikki varmasti lehdistöstä ja mediasta kuulleet, niin tilannehan siellä yöpäivystyksen osalta on todella vaikea. Voimme puhua kauniita siitä, miten hyvää työtä siellä tehdään, ja hyvää työtä siellä tehdään, mutta todella, todella vaikeassa tilanteessa. Tämä sama tilanne tulee olemaan meillä vastassa myös Salossa Varsinais-Suomen alueella, koska Turun TYKSin yöpäivystys on täysin ruuhkautunut, ja siitäkin on kyllä aiemmin varoitettu.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Jos hallitus ajattelee niin, että kyllä nämä ihmiset nyt voivat liikkua näihin jo suljettuihin sairaaloihin ja yöpäivystyksiin ja leikkaussaleihin ja kalustokin on sinne siirrettävissä, niin ei se nyt ihan niin yksinkertainen asia kuitenkaan sitten poikkeustiloissa ole. Ja sitten voidaan myöskin pohtia sitä, että jos me ei tälläkään hetkellä esimerkiksi vaikka siellä Pohjois-Savossa tai tuolla meillä Varsinais-Suomessa pärjätä, ihan siviilien sairaanhoidossa yöpäivystyksessä, ja jos ei me pystytä sitä ratkaisemaan tälläkään hetkellä, niin mitä sitten, jos tilanne on oikeasti se, että meitä vastaan kohdistuu sotilaallinen hyökkäys ja me tarvitsemme kaikki tilat? Tämä yhtälö on ainakin itselleni hyvin hankala hahmottaa ja ymmärtää, että oikeastiko muka riittää tämä nykyinen verkko.

Ja se on ihan selvää, että jos meihin kohdistuu sotilaallinen hyökkäys, niin kyllä se hajautetumpi verkko on myöskin hyökkääjälle huomattavasti vaikeampi kohde horjuttaa tätä yhteiskuntaa kuin se, että me keskitetään tietyt palvelut, koska ne osaajat ovat siellä keskitetyissä palveluissa ja myöskin se laitteisto on siellä. Meillä tuskin on tätä valmiutta hirveästi ainakaan vielä maan alle varattu.

No, me olemme nyt Nato-maa, ja se tuo mukanaan sitten näitä velvoitteita ja edellytyksiä myös, että meidän siviilipuolustus on kunnossa. Tämän sairaalaverkoston hajauttaminen ja yöpäivystyksen säilyttäminen, jopa vahvistaminen, olisi konkreettinen askel kohti parempaa varautumista.

Arvoisa puhemies! Toivon, että valiokuntakäsittelyssä tämä näkökulma otetaan vakavasti huomioon. Lakimuutoksen tavoite siis on edelleen hyvä, mutta sen toteutus ei saa jäädä puolitiehen. Meidän on katsottava kokonaisuutta, ei vain lainsäädännön pykälää vaan myös sitä, miten arjen rakenteet tukevat kriisinkestävyyttä.

Arvoisa puhemies! Toivon edelleen, että näistä tietyistä yöpäivystyksen päätöksistä voisimme peruuttaa ja antaa hyvinvointialueille mahdollisuus itse järjestää nämä päivystyksensä ja leikkaussalitoimintansa, sillä siellä se paras asiantuntijuus ja osaaminen on. [Timo Suhonen: Loistava puheenvuoro! — Krista Kiuru: Erinomainen!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

15.27 Ville Merinen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja ministerikin paikalla. Erittäin tärkeä laki etenkin Euroopassa. Minkälaisia uutisia on jatkuvasti, ja sota menossa ihan tässä meidän alueella, ja jatkuvasti se vähän niin kuin meinaa levitä uusiin suuntiin, niin tällaisen lain ja koko tämän asian merkitys, miten terveydenhuollon pitää varautua olemaan siinä mukana, on tosi merkittävä.

Minun mielestäni tässä on monia erittäin tärkeitä juttuja, mutta semmoisena ehkä pääajatuksena on se, mitä edustaja Nikkanenkin äsken toi, että kuka olisi uskonut, että Nato on se, joka tulee pelastamaan meidän terveydenhuollon verkostoa. Jotenkin tämä hallituksen esitys ei millään keskustele sen kanssa, että me just leikattiin sairaalatoimintoja. Tällä hetkellä on menossa Oulaskankaan sairaalan yöpäivystykseen liittyvä kansalaisaloite, ja sen valossa näyttäytyy, että se ei ole edes kovin hyvä säästötoimikaan, koska ne säästöt ovat hyvin kyseenalaisia.

On aivan itsestäänselvää, että jos vaihtoehtoina on, että on muutama iso sairaala tai monta pientä sairaalaa, niin sotatilassa ne pienet sairaalat ovat turvallisempia ja helpompia suojata. Se on toinen kysymys, just tämä, että miten meidän pitäisi suojata näitä meidän pienempiäkin sairaaloita ja niiden toimintoja. Ja sitten toinen kysymys ihan suoraan on, että mistä rahaa kaikelle tälle. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.29 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Eduskunta on saanut jo käsitellä valmiutta ja varautumista parantavan hallituksen ensimmäisen esityksen viime kevätkesällä, ja siinä-hän käytännössä otettiin käyttöön tuo korona-aikainen, valmiuslain nojalla käytössä ollut johtamismalli. Jokainenhan ymmärtää, että kun me puhumme valmiudesta ja varautumisesta, niin on kiinnostavaa se, riittävätkö nämä toiminnot, jotka osoittautuivat jo silloin varsin hankaliksi johtamisvälineen näkökulmasta.

No, nyt on hyvä, että on tehty asioita, ja olemme mekin SDP:ssä tukeneet tätä esitystä vahvasti. Aikoinaan, kun valiokunta tämän käsitteli ennen kesää, tämä esitys sinänsä oli yksimielinen. On siis tärkeää, että nykylakiin tuodaan toimia, joilla voidaan valmiutta ja varautumista parantaa, ja johdetaan sitä hyvinvointialueista, eri tahoista, koostuvalla ryhmällä, jonka tehtävä on arvioida erityyppisiä uhkia ja tiedottaa myöskin ministeriötä siitä, mikä on meno.

Toisaalta on tärkeätä, että hyvinvointialueilla ja erityisesti erityisvastuualueilla, käytännössä yliopistosairaalan omaavilla hyvinvointialueilla, on vahva varautumisen rooli. Tämä kaikki on nyt tehty. Mutta seuraavaksi kysymys on se, miten me lähemmekin viemään tätä jo sinne 2.0-tasolle. Oma huoleni ei ole se, etteikö pystyttäisi tekemään kaikkea sitä, mitä on jo kokeiltu, vaan se, mitä tehdään, kun Suomi oikeasti tarvitsee apua. Ja näistä uhista, joita nyt meihin voi kohdistua, yksi on tämä aseellinen uhka tai siihen liittyvä uhka, ja sitä kautta ministeriö on tuonut tänne jo yhden osa-alueen hoidettavaksi.

Minusta tässä pitäisi myöskin etsiä vahvasti valmiuteen ja varautumiseen isompia työkaluja, jotka koskevat erityyppisiä uhkia, ja se tässä on vielä tekemättä. Mutta niin kuin totesin, niin me SDP:ssä tullaan vastaamaan tähän esitykseen erittäin positiivisella tavalla. Me koemme, että on hirveän tärkeätä, että valmiutta ja varautumista parannetaan, eikä tietenkään ole hyvä, että tässäkin on mennyt kaksi vuotta. Eli kyllä tässä tosi paljon on tehtävää. Nämä ovat vakavia kysymyksiä kansakunnan kannalta, ovatko valmius- ja varautumisasiat opitusta seuraavalla tolalla.

Me olemme oppineet myöskin Ukrainan tilanteesta Venäjän hyökkäyssodan johdosta, ja kyllä siinä on vakavia opetuksia meille. Yksi, mitä me ollaan ihmetelty täällä yli kaksi vuotta, on se, miksi yhteiskunnassa ei keskustella lainkaan siitä, millä tavalla tämä turvallisuusuhka, joka leijuu ilmassa, vaatii myöskin parempaa varautumista sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Ja vasta nyt, yli kahden vuoden jälkeen, me ollaan sitä mieltä, että kyllä täällä uhkaa on. Tämä on minusta aika tärkeä asia, ja sen takia pidän tärkeänä, että ministeriö on tuonut tämän ehdotuksen tänne, jotta me voidaan käydä tästä keskustelua.

Ensinnäkin virka-avun antaminen Puolustusvoimille on tätä päivää, ja meidän on nähtävä, että myöskin alueellisesti onnistumismahdollisuudet ovat paremmat, kun hyvinvointialueilla on myöskin velvollisuus virka-apua antaa Puolustusvoimille, käytännössä vastata niihin vaatimuksiin ja toimiin, joita yhteistyössä pitäisi valmiuden ja varautumisen kannalta tehdä.

Ajatelkaa, että Suomen lainsäädännössä ei ole ollut tällaista. Myöskin tämä sopimus, joka USAn kanssa tehtiin, DCA-sopimus, on vakava kysymys, koska näitä asioita ei silloin pohdittu tarpeeksi sosiaali- ja terveydenhuollon kannalta. Nyt me siis ollaan vasta tässä vaiheessa.

Mennään sitten yksityiskohtiin. Tämän lisäksi tässä esitetään, että varautuminen ja valmius tulisi hyvinvointialueille erityiseksi tehtäväksi ja vaatimukseksi. No, onhan siellä

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

aina ollut jonkun tyyppisiä varautumis- ja valmiustehtäviä, mutta minusta on tärkeätä, että nyt tähän tulivat nämä tilat. Olen itse ollut hyvin huolissani siitä, että Suomi on lasisia sairaalarakennuksia täysi. Se on hyvin vakavaa. Kun te katsotte Ukrainan karttaa, mitä tapahtuu, kun maahan on hyökätty? Ei ole lasia enää yhtään pystyssä niillä hyökkäysalueilla. On epäiltävissä, että jos Suomeen tällainen aseellinen uhka kohdistuisi, niin todennäköisesti myöskin meidän sairaalaverkkoa harvennettaisiin samalla todella surullisella ja kauhealla tavalla kuin mitä Ukrainassa on tapahtunut.

On tärkeää, että näitä kuumatoimintoja, siis päivystystä, leikkaustoimintaa ja myöskin tehoa, viedään maan alle. Minua ihmetyttää se, miksi näitä toimintoja ei kollegaministerin puolella nyt ohjata vahvasti. Meillä on tulossa uusia sairaalahankkeita, ja kaikki rakennetaan maan päälle. Kaikki rakennetaan maan päälle, ja nyt meillä on täällä esitys, jossa nimenomaan nämä tilat tarkoittavat käytännössä sitä, että hyvinvointialueiden pitää tilojen kohdalla varautua siihen, jos tänne joku hyökkää. Tämä on minusta vakava kysymys myöskin suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Jos me haemme tässä verohyötyjä ja niitä säästöpaikkoja, eikö olisi järkevää, että meillä olisi myöskin maanalaisia tiloja erityisesti läntisemmässä Suomessa?

Tämä on todella iso kysymys, ja minä toivoisin, että ministeri vastaisi siihen, millä aikataululla hyvinvointialueilla on mahdollisuus hakea näitä rahoja, joita te olette tässä meidän silmiemme edessä jo vähän levitelleet — tai ainakin, jos Partasen puheenvuorosta, joka on kokoomuksen varapuheenjohtaja, sai jotain selkoa, hän jo viittasi siihen, että rahaa on tulossa. Näitä eurojahan nyt ei ole näkyvissä, vaikka budjettilait ovat tulossa tänne, ja niitä kaiketi sitten laitetaan lisätalousarviossa hakuun. Mutta on tärkeätä, että hyvinvointialueet ja kansanedustajat sekä suuri yleisö tietäisivät, millä juoksulla näitä tiloja ruvetaan viemään maan alle. Siitähän tässä, puhemies, tosiasiaa on kysymys.

Sitten, mitä ovat nämä kriisivarautumisen muut asiat, ei vain tila-asiat? On ensihuoltoon liittyviä kysymyksiä, materiaalikysymyksiä, ja me näimme, kuinka rähmällämme me olimme myöskin varautumisen ja valmiuden osalta korona-aikana näitten materiaalien osalta. Nämä ovat kyllä vakavia asioita, se, että nämä viedään lakiin näin huolellisella tavalla, ja pidän sitä tosi tärkeänä, että myöskin materiaalisesti varaudutaan.

Arvoisa puhemies! Ihan viimeisenä otan sitten kantaa vielä tähän päivystysverkkoon. Minä kyllä toivoisin, että ministeri voisi vielä harkita, onko se sen arvoista. Kysyn tätä sen takia, että meillä on täällä kansalaisaloite Oulaskankaasta käsittelyssä ja julkisessa kuulemisessa, jonka lausunnot ovat siis jo julkisia. Julkisessa kuulemisessa sosiaali- ja terveysministeriö totesi, että nämä päivystyspaikat ja nämä päivystysverkkoon tehdyt muutokset ovat alle miljoonan euron kysymyksiä. Nyt kysynkin teiltä, ministeri, kun te joudutte panemaan toistasataa miljoonaa varmasti pöytään, ovatko nämä noin miljoonan euron kysymykset, joista me olemme täällä tosi huolissamme, teidän mielestänne mitenkään tähän valmiuteen ja varautumiseen liittyviä asioita. On hyvin [Puhemies koputtaa] huolestuttavaa, että päivystysverkkoa valtioneuvoston pöydässä pohditaan. Olisi tärkeää, että varautumisen ja valmiuden näkökulmasta myös hyvinvointialueilla [Puhemies koputtaa] olisi mahdollisuus itse päättää päivystysten järjestämisestä. Se olisi todellista valmiutta ja varautumista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

15.37 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalvelut eivät ole pelkästään arkisia peruspalveluja. Ne ovat myös osa yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja kansallista turvallisuutta. Meillä on vastuu siitä, että ihmiset saavat tarvitsemansa hoivan myös silloin, kun olosuhteet muuttuvat nopeasti tai poikkeuksellisesti, vihollinen hyökkää. Tällä hallituksen esityksellä vahvistetaan tärkeää osaa turvallisuuttamme. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin ehdotetaan muutoksia, joilla täsmennetään ja vahvistetaan hyvinvointialueiden varautumisvelvoitteita. Suuri viisaus näissä asioissa on hyvinvointialueilla itsellään. Tämä on oikea ja ajankohtainen esitys.

Arvoisa puhemies! Varautuminen ei ole vain paperiharjoittelua, suunnittelua. Se on konkreettista valmistautumista siihen, että palvelut toimivat myös häiriötilanteissa, kuten sähkökatkojen, kyberhyökkäysten, pandemioiden tai väkivaltaisten iskujen aikana. Tässä esityksessä tarkennetaan, että hyvinvointialueiden on entistä systemaattisemmin varauduttava väestön terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseen kaikissa tilanteissa. Tämä on erityisen tärkeää Pohjois-Suomessa, jossa etäisyydet ovat pitkiä ja resurssit hajautettuja. Kun lähimpään päivystykseen on matkaa satoja kilometrejä, ei varauduta vain järjestelmän kriisinkestävyyteen vaan ihmishenkien turvaamiseen. Harvaan asutuilla alueilla pienikin häiriö voi muodostua nopeasti vakavaksi, ellei siihen ole varauduttu huolellisesti. Varautuminen koskee niin henkilöstöä, tietojärjestelmiä kuin lääkehuoltoa. Uutta on myös se, että hyvinvointialueiden täytyy yhteensovittaa valmiussuunnittelua aluehallintovirastojen, pelastusviranomaisten ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Tämä vahvistaa kriisiajan johtamista ja tilannekuvaa myös alueellisesti.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus ei synny vahingossa. Se on tulosta suunnittelusta, ennakoinnista, yhteistyöstä, harjoittelusta ja selkeästä lainsäädännöstä. Tämä esitys tukee kaikkia näitä. Se antaa hyvinvointialueille aiempaa vahvemman, selkeämmän kehyksen valmistautua. Tämä on sekä kansalaisten että henkilöstön oikeusturvan kannalta tärkeää. Pohjois-Suomi tarvitsee erityistä huomiota myös varautumisessa. Pitkät etäisyydet, vaativat sääolosuhteet ja harva asutus eivät saa olla este sille, että turva ja hoito saavuttavat ihmiset. Tämän lakiesityksen avulla voimme vahvistaa koko Suomen, myös pohjoisen, valmiutta kohdata vaikeat ajat yhdessä ja turvallisesti. — Kiitos, arvoisa puhemies!

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelulle tässä kohdassa varattu aika lähestyy nyt loppuaan. Annan ministeri Grahn-Laasoselle 3 minuutin vastauspuheenvuoron. Muilta osin keskustelua ja asian käsittelyä jatketaan myöhemmin. — Ministeri, olkaa hyvä.

15.41 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Keskustelun perusteella jäi kuva, että eduskunnassa ymmärretään varautumisen välttämättömyys ja jaetaan yhteinen tilannekuva. Suomen puolustuskyvyn kannalta olennaisen tärkeää on nostaa terveydenhuollon varautumisen tasoa. Ukrainalaiset ystävät kertovat siitä, kuinka Venäjä ei kunnioita mitään. Punainen Risti sairaalan katolla tai ambulanssin katolla ei sille merkitse välttämättä suojaa vaan maalitaulua. Ambulansseja, sairaaloita, jopa lastensairaaloita pommitetaan, ja tämä on sodan kuva Ukrainassa. Suomessa tämä lainsäädäntö tehostaa ja vahvistaa varautumista sosiaali- ja terveydenhuollon saralla, ja se onkin välttämätöntä. Siellä meillä on paljon tehtävää.

Tässä nousi keskustelua sairaalaverkosta, ja Suomessa on kokoomme nähden laaja ja kattava, koko maan kattava sairaalaverkko, ja yhtään sairaalaa ei hallituksen päätöksellä

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

ole lakkautettu. Nyt kannattaa huolella perehtyä tämän esityksen sisältöön ja sen ytimeen, nimittäin esityksen mukaan hyvinvointialueille säädettävät uudet tehtävät liittyisivät terveydenhuollon toimitilojen suojaamiseen, terveydenhuollon toimintojen siirrettävyyteen, ensihoidon lisäresursointiin, materiaalsen varautumisen parantamiseen ja yhteiseen suunnittelu-, koulutus- ja harjoitustoimintaan Puolustusvoimien ja puolustusliitto Naton kanssa. Eli kyse on siitä, miten esimerkiksi kriittiset toiminnot terveydenhuollossa voidaan suojata, siirtää ja hajauttaa.

Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kiuru, esitti kysymyksen sairaaloiden suojaamisesta ja pyysi suurelle yleisölle tästä tietoa. Valitettavasti hyvinvointialueiden varautumisvelvoitteiden tarkempi sisältö on salassa pidettävä eikä sitä voi tuoda julki, mutta valiokunnalla luonnollisesti on laajat tiedonsaantioikeudet ja -mahdollisuudet. Mutta ymmärrätte varmasti, että se, miten esimerkiksi hyvinvointialueiden kanssa keskustellaan ja minkälaisesta ohjauksesta annetaan tilojen suojaamisesta ja tästä kriittisestä infrastruktuurista, ei ole sen tyyppistä tietoa, josta puhutaan tässä salissa avoimesti. Kyse on turvallisuustekijästä.

Todellisuus meidän puolustuksessa on se, että Puolustusvoimat tukeutuvat lähes kokonaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään niin normaalioloissa kuin sodan uhan ja sodan aikana, eli välttämätön yhteys terveydenhuollon ja Puolustusvoimien välillä meillä on, ja tämä yhteistyö on tiivistynyt ennennäkemättömällä tavalla Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan jälkeen, ja sitä myöten olemme myöskin antaneet jo aiemmassa vaiheessa hallituksen esityksen näistä johtamisen rakenteista hyvinvointialueilla.

Nyt on tämä tärkeä hallituksen esitys, joka koskee nimenomaan puolustuskykyä ja sotilaallisen voimankäytön uhkaa. Meillä on tulossa vielä hyvinkin lähiaikoina lukuisia lainsäädäntöhankkeita, jotka koskevat varautumisen tehostamista sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ne koskevat muun muassa lääkkeiden saatavuutta, lääkkeiden velvoitevarastointilaita ja myöskin henkilöstön siirrettävyyttä ja kansainvälistä apua. Eli Suomen lainsäädäntö ei tällä hetkellä esimerkiksi tarjoa mahdollisuuksia kansainvälisen avun tarjoamiseen mutta ei myöskään vastaanottamiseen, ja tähän liittyviä pykäläministeriössä [Puhemies koputtaa] parhaillaan valmistellaan. Kiitän eduskuntaa ja erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaa jo ennakkoon käydyistä hyvistä, perusteellisista keskusteluista, joiden pohjalta tätäkin valmistelua on tehty. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.45.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.37.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aikaisemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 9 käsittelyä. Keskustelu jatkuu. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

16.38 **Anne Rintamäki ps:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tarkoituksena on antaa hyvinvointialueille Puolustusvoimien kanssa tehtävään yhteistyö-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

hön liittyviä uusia tehtäviä, jotka liittyvät poikkeusoloihin varautumiseen. Tavoitteena on vahvistaa terveydenhuollon valmiutta vastata muuttuneeseen turvallisuusympäristöön erityisesti aseellisen hyökkäyksen uhan alla sekä tukea Suomen puolustuskykyä.

Uudet tehtävät liittyvät terveydenhuollon tilojen suojaamiseen, toimintojen siirrettävyyteen, ensihoidon lisäresursointiin, materiaalliseen varautumiseen sekä yhteiseen suunnitteluun ja harjoitteluun. Esityksen taustalla on tietysti Suomen turvallisuusympäristön muutos. Suomi on tuore Nato-maa, ja Venäjä jatkaa raakalaismaista sotaansa Ukrainaa vastaan, eikä loppua näy, pikemminkin uusia vaaran paikkoja koko Euroopalle, kuten enemmän tai vähemmän tahattomia ilmatilaloukkauksia nyt aivan viime päivinä.

Hyvinvointialueilla on aivan keskeinen rooli puolustuskyvyn tukemisessa, ja nämä esitetyt muutokset parantavat turvallisuutta ja varautumista poikkeusoloihin normaaliolojen palveluita vaarantamatta. Yhteistyö Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen, hyvinvointialueiden ja Naton kesken luo luottamusta järjestelmän toimintakykyyn tosipaikan tullen.

Arvoisa puhemies! Lausuntopalautteen perusteella esitystä pidetään tarpeellisena. Taloudellisia vaikutuksiakin esityksellä on, mutta valtio kattaa kustannukset, joita on arvioitu olevan kerralla 300 miljoonaa investointeihin viidessä vuodessa ja sitten 30 miljoonaa euroa vuosittain ylläpitoon. Vaikka tämä on rahanmenoa, menee raha oikeaan paikkaan, Suomen puolustuskyvyn vahvistamiseen. Kiireellisten terveyspalveluiden täytyy olla saatavissa myös poikkeusoloissa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen.

16.40 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Varautuminen ja varautuminen ja varautuminen on todella tärkeää, ja tässä just käytiin läpi näitä hyvinvointialueita siltä kannalta, että varautuminen on siellä tärkeää. Jos vaikka joku sotilaallinen uhka ja tällainen sota kuitenkin tuossa lähellä on, niin se on tosiaan tärkeää, että se huomioidaan, ja tässä just käytiin tätä keskustelua. Samalla nousi esille eri hyvinvointialueilla tilanne, mikä siellä on päivystyksen osalta ja muittenkin vastaanottojen osalta.

Pohjois-Savo nousi esille monessa puheenvuorossa. No, nyt täällä ei taida olla Pohjois-Savosta, ei täällä ole enää yhtään päättäjää, ei taida kyllä olla hyvinvointialueiltakaan Pohjois-Savon yhtään päättäjää enää paikalla, mutta asia on itse asiassa aika merkittävä. Meillä on Kuopion yliopiston sairaalan päivystys erittäin ruuhkautunut, ja siitä on myös ministeri ollut huolissaan juuri sen takia, että vuodeosastoja ei siellä kerta kaikkiaan ole. Siellä on vuodeosastoja jo nyt lakkautettu ja lopetettu ihan yllin kyllin. Minulla on ihan lista niistä. Aikaisemmin on jo Nilsia lopetettu sieltä, siellä on Kaavi, Tuusniemi, Leppävirta, Lapinlahti on lopetusuhan alla, Pielavesi, Joroinen. Todella, todella, todella monta on näitä lopetettuja. Sitten rupesin miettimään, miksi näitä on oikeastaan lopetettu, koska silloinhan se päivystys ruuhkautuu. Ja kun ei ole näitä vuodeosastoja, niin ne ihmiset odottavat sitä jatkopaikkaa siellä päivystyksessä. Silloinhan se päivystys ruuhkautuu, ja sinne ei saada niitä ihmisiä, joiden tarvitsee sinne mennä, olemaan, koska siellä on ihmisiä, jotka jonnottavat vuodepaikkoja, joita ei kerta kaikkiaan ole. No, hyvinvointialuehan itsenäisesti päättää näistä vuodeosastoista.

Sitten aloin selvittämään, mikä siellä on tilanne, minkälainen siellä on tämä, kun se hän itse on päättävä elin. Katsoin sitten sitä, keitä siellä on päättäjinä ja mitkä puolueet siellä ovat vallassa, ja kuinka ollakaan, siellä hyvinvointialueen valtuuston ja hyvinvointialueen hallituksen puheenjohtajista puolet tulee keskustasta. — Keskustalaisia ei taida olla

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

paikalla, ilmeisesti ei kiinnosta nyt tämä vuodeosastoasia. — Siellä on lakkautettu vuodeosastoja. Toivon, että siellä näitä vuodeosastoja ei lakkauteta, muuten tilanne on katastrofaalinen. Ne ovat äärettömän tärkeitä, ja tämä varautuminen on tärkeätä, mutta ei vuodeosastoja voi lakkauttaa ihan älyttömästi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.42 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! On erittäin tärkeästä asiasta kysymys, ja täytyy sanoa, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan teki tämän entistä ajankohtaisemmaksi. Siinä mielessä on tälle asialle nyt tehtävä aika nopeasti muutoksia ja mahdollistettava tämä esitetty lainsäädäntömuutos. Puolustusvoimat luopui omasta sairaalaverkostaan, Tilkka taisi olla viimeisenä vuonna 2005, kun siitä luovuttiin. Sen vuoksi tämä koko Puolustusvoimien varautuminen sairaalapuolella on nyt sitten hyvinvointialueiden vastuulla, ennen se oli käytännössä sairaanhoitopiireillä.

On erittäin hyvä, että tätä etukäteen varautumista tehdään ja täällä varaudutaan isompiin potilasmääriin, turvaamaan tiloja ja turvaamaan lääkkeiden saantia, mutta se, mikä tässä on tärkeätä, on tämä toimitilakysymys, se, missä hoidetaan potilaita ja missä sitä tehdään.

Se, mikä tänään keskustelussa ei vielä tullut esiin, on se, että tämä liittyy myöskin siihen, että kun potilaita pitää liikutella aika isojaakin määriä, niin myöskin tämän kuljetuskaluston osalta tässä varmaan hyvinvointialueet joutuvat miettimään niitä omia resurssejaan, sitä, mitä niitten osalta sitten pitäisi tässä yhteydessä huomioida.

Puolustusvoimat arvioi sitä kulloinkin tosiasiallisen tarpeen perusteella, ja varmasti eri puolilla maata tulee olemaan erilaiset valmistautumiset ja muut, ja sekin on tässä hyväksyttävä. Toivoisin, että kuitenkin hyvinvointialueilla ja Puolustusvoimilla olisi paljon yhteistyötä ja yhteistä harjoittelua ja valmistelua siihen, että me hoidettaisiin terveydenhuollon tarve tällaisessa tilanteessa. Meidän pitää oppia näistä kriiseistä, jotka meillä ovat olleet, pandemia ja muita kriisejä. Niissä on tiettyjä valmiusjärjestelmiä pystytty hyvin saamaan kuntoon, ja niitä on kehitetty koko ajan.

Minä näen tässä myös mahdollisuuksia. Arvoisa rouva puhemies, kun tämä menee valiokuntakäsittelyyn, toivoisin, että tällä Puolustusvoimien kanssa tehtävällä yhteistyöllä myöskin mietittäisiin niin sanottua kaksoiskäyttöä, sitä, mitä Puolustusvoimien tarpeita on ja mitä siviilitarpeita on, ja sitä, voivatko nämä tukea toisiaan ja voitaisiinko sitä palveluverkkoa myöskin pitää yllä semmoisilla alueilla, missä se pelkkä siviilikäyttö ei pysy yllä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa.

16.45 Sari Sarkomaa kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Jotta koskaan ei tulisi sotaa, niin siksi meidän on siihen parhaalla mahdollisella tavalla varauduttava, ja tämä lakiesitys on tärkeä osa Suomen kansallista varautumista ja varautumista yhdessä Naton kanssa tilanteessa, jossa maailmalla myllertää ja Euroopassa käydään sotaa.

Tässä käsittelyssä olevassa esityksessä todellakin ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia. Esityksen tarkoitus on antaa hyvinvointialueille Puolustusvoimien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyviä uusia tehtäviä, jotka liittyvät poikkeusoloihin varautumiseen.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Tämä on herättänyt todella paljon keskustelua, ja olen saanut paljon kysymyksiä ja viestejä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilta. On todella tärkeää, että hyvinvointialueilla sitten käydään keskustelua ja myöskin siellä työssä olevat ihmiset saavat tietoa. Tietenkään ne varautumissuunnitelmat eivät ole julkisia, eikä yksittäisistä niistä täällä voi keskustella, mutta on tärkeää, että henkilöstö on sitten siinä vahvasti mukana. Kiinnostusta paljon on ja tiedonpyyntöä on.

Todellakin tämä lakiesitys vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon kriisivalmiutta ja poikkeusoloihin varautumista. Esitys on tärkeä osa Suomen kokonaisturvallisuuden vahvistamista. On todella kiitettävää, että hallitus tuo eduskuntaan määrätietoisesti esityksiä Suomen ja suomalaisten turvallisuuden takaamiseksi. Olennainen tavoite on varmistaa, että hyvinvointialueilla on todellakin selkeät suunnitelmat ja resurssit, jotta apu tavoittaa ihmiset nopeasti kaikissa tilanteissa.

Suomi on hyvin erilainen. Täällä on keskusteltu maan eri osien tilanteesta. Itse tulen Helsingistä, pääkaupungista, ja kun katsotaan tätä rahanjakoa ja koko tätä kokonaisuutta, on todella tärkeää, että ymmärretään, mikä on pääkaupunkiseudun rooli ja minkälaisia paikkoja varautua ovat suuret kaupungit.

Esityksen mukaan hyvinvointialueille säädettävät uudet tehtävät liittyisivät terveydenhuollon toimitilojen suojaamiseen, terveydenhuollon toimintojen siirrettävyyteen, ensihoidon lisäresursointiin, materiaalliseen varautumiseen ja sen parantamiseen sekä yhteiseen suunnittelu-, koulutus- ja harjoitustoimintaan Puolustusvoimien ja Naton kanssa.

Se, minkä tässä haluan, puhemies, vielä sanoa, on se, että esitys perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan, jonka mukaan huolehditaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen yhteensopivuudesta Naton jäsenyysselvointeiden kanssa.

Esityksen tarkoitus on varmistaa, että sotepalvelut voidaan turvata kaikissa olosuhteissa. Tämän vielä lopuksi sanon ja totean, että tämä esitys on hyvin tarpeellinen ja tervetullut ja on tosiaan tärkeää, että tämä huolella täällä eduskunnan valiokunnassa käsitellään. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 87/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohdien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.46 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyse on toisiolain korjaamisesta. Toisiolain ongelmia korjataan, jotta suomalaisella tutkimuksella olisi paremmat edellytykset ja jotta parempaa hoitoa voitaisiin kehittää nimenomaan Suomessa. Sosiaali- ja terveysalan tietojen turvallinen hyödyntäminen tutkimuksessa hyödyttää koko yhteiskuntaa uusina tutkimustuloksina, innovaatioina ja hoitomuotoina, ja se vahvistaa suomalaisten terveyttä ja hyvinvointia ja sisältää myöskin merkittävän talouden kasvupotentiaalin terveysalan ja lääketeollisuuden yrityksille. Tätä työtä yhdessä tehdään.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettua lakia, eli niin kutsuttua toisiolakia, ja siihen liittyviä lakeja pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti.

Lakiuudistuksella halutaan mahdollistaa tutkimukselle mahdollisimman houkutteleva toimintaympäristö, jotta Suomi olisi edelläkävijä tieteellisessä tutkimuksessa ja lääkekehityksessä myöskin tulevaisuudessa. Samalla uudistuksessa varmistetaan kansalaisten yksityisyyden suojan ja oikeuksien kunnioittaminen, kansallinen turvallisuus ja tietojen tietoturvallinen käsittely.

Esityksen tavoitteena on ratkaista keskeiset toisiolakiin ja toisiokäyttöön liittyvät haasteet ja edistää sosiaali- ja terveystietojen turvallista hyödyntämistä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Lakiuudistuksen avulla halutaan purkaa lainsäädännön aiheuttamia hidasteita ja esteitä toisiokäytössä. Sote-tietojen toisiokäyttö hyödyttää koko yhteiskuntaa, niin kuin totesin, siten, että saamme uutta tutkimusta, elintärkeää tutkimusta, innovaatioita ja hoitomuotoja, jotka lisäävät väestömme terveyttä ja hyvinvointia.

Toisiolaki tuli voimaan toukokuussa 2019. Laki mahdollistaa sosiaali- ja terveystietojen käytön toissijaisiin käyttötarkoituksiin, joita ovat muun muassa tieteellinen tutkimus, tilastointi ja kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Lailla perustettiin myös Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata, joka myöntää tietolupia toisiolain alaisten tietojen käyttöön.

Esityksessä ehdotetaan useita merkittäviä muutoksia sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin. Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin se, että hakija voisi käyttää tietolupien ja tietopyyntöjen käsittelyssä sekä keskitetyn mallin että hajautetun mallin mukaista käsittelyä. Hakija voisi siis lähettää tietolupahakemuksen tai tietopyynnön joko Findatalle tai sen kohteena oleville organisaatioille erikseen. Lisäksi tietoa-aineistojen kokoamistehtävissä mahdollistettaisiin hajautettu malli. Muutosehdotusten tavoitteena on luoda joustavuutta lupien ja pyyntöjen käsittelyyn ja mahdollistaa niiden tehokas käsittely ja mahdollistaa siis sitä kautta myöskin tutkimustoimintaa yhä laajemmin ja tehokkaammin.

Kansainvälisen tutkimusyhteistyön helpottamiseksi toisiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi tietojen luovutuksen turvalliseen ulkomaiseen käyttöympäristöön, esimerkiksi jonkin tunnetun ulkomaisen yliopiston käyttöympäristöön.

Toisiokäytön maksujen ja kustannusperusteiden läpinäkyvyyttä lisättäisiin. Lisäksi tulosten ja tietojen anonymisoinnin sääntelyä selkeytettäisiin.

Toisioilaissa täsmennettäisiin se, että toisiolakia ei sovelleta klinisiin tutkimuksiin. Tämä tulisi helpottamaan klinisissä tutkimuksissa tapahtuvaa tietojen käsittelyä ja edistä-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

mään Suomessa toteutettavaa kliinistä lääke- ja laitetutkimusta sekä muuta lääketieteellistä tutkimusta.

Esityksen valmistelun tukena on toiminut laaja työryhmä, jossa on mukana edustajia yliopistoista, hyvinvointialueilta ja viranomaisista. Kiitän tästä yhteistyöstä ja myös niistä laajoista näkemyksistä, joita olemme saaneet tämän valmistelun aikana. Muutosehdotukset on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä työryhmän kanssa ja kentän tarpeita kuullen.

Arvoisa puhemies! Toisiolain uudistamista tullaan jatkamaan kahdessa muussa lainsäädäntöhankkeessa, jossa toisessa tarkoituksena on selkeyttää sote-alan tutkimuslainsäädäntöä ja toisessa toimeenpanna EU:n asetus eurooppalaisesta terveystietoalueesta.

Ehdotettu toisiolain muutoslaki on tarkoitettu tulemaan voimaan toukokuussa 2026. Kliinisiä tutkimuksia koskeva soveltamisalan täsmennys ja kliinisiä tutkimuksia koskevat muutoslait on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan jo tammikuussa 2026.

Kiitos oikein paljon, arvoisa puhemies. Tiedän, että tätä lainsäädäntöä on kovasti odotettu. Meillä on isoja ongelmia siinä, miten esimerkiksi rekisteritutkimusta Suomessa päästään tekemään, ja tämä osaltaan tekee mahdolliseksi sujuvammin kehittää meidän hoitomuotoja ja tehdä lääketieteellistä tutkimusta. Tämä on todella tärkeä parannusaskel. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.50 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Terveysteen liittyvät tiedot ovat herkkiä. Niihin liittyy yksityisyys, luottamus ja suojan tarve. Emme voi kiistää, että ilman yhteisiä pelisääntöjä on valtava mahdollisuus tietojen väärinkäytökselle. Siksi tarvitsemme tämän esityksen kaltaiset yhteiset säännöt sille, että näitä tietoja käytetään oikein. Tällä hallituksen esityksellä korjataan toisiolain puutteita, jotta sosiaali- ja terveystietoja voidaan käyttää paremmin tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan hyväksi — mahdollistetaan tulevaisuuteen katsominen turvallisesti ja yksilön oikeuksia kunnioittaen.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on tasapainoinen kokonaisuus: kansalaisten tietosuoja varmistetaan, mutta tieto ei jää lukkojen taakse. On tärkeää mahdollistaa tiedollisten resurssiemme käyttö silloin, kun sillä voidaan edistää terveyttä, hyvinvointia ja koko yhteiskunnan turvallisuutta.

Toisiolain voimassaolon aikana on ilmennyt konkreettisia haasteita. Tietoluvat, aineistojen käyttö ja kansainväliset tutkimusyhteistyöt ovat kohdanneet esteitä, joita ei alun perin osattu riittävästi ennakoida. Nämä haasteet korjataan, ja hyvä niin. Ehdotetut muutokset palvelevat laajasti yhteiskuntamme toimintoja aina yliopistoista, sairaaloista ja hyvinvointialueilta lääketeollisuuteen ja potilasjärjestöihin.

Arvoisa puhemies! On tärkeää korostaa, että tässä ei ole kyse vain hallinnollisesta lainsäädäntöhankkeesta. Tämä on osa — ja tärkeä osa — laajempaa turvallisuuskysymystä. Tietoturvallisuus ja kansallinen turvallisuus ovat olleet tämän esityksen keskiössä. Terveystietojen tietojen pitää olla käytettävissä vain hallitusti ja suojatusti. Tämä esitys tarjoaa siihen ratkaisut. Vahva tietosuoja ei ole este, vaan edellytys sille, että ihmiset luottavat järjestelmään. Kun luottamus on kunnossa, myös tutkimusta ja kehittämistä voidaan tehdä vastuullisesti. Vain näin syntyy toimintaympäristö, joka on houkutteleva myös kansainvälisesti ja jossa suomalaiset potilaat hyötyvät ensimmäisinä uusista hoitomuodoista ja ratkaisuista. Terveystietojen toissijaisen käytön yhteisten pelisääntöjen kirjaaminen on myös suomalaisten etu.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Arvoisa puhemies! Tämä esitys tulee tukemaan sote-alan kasvua, terveystutkimuksia ja uusia innovaatioita. Ne vahvistavat suomalaisten hyvinvointia. Ne ovat myös osa turvallisuutta. Kun tieto liikkuu vastuullisesti, syntyy uusia mahdollisuuksia parantaa sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja palveluiden vaikuttavuutta. Näin kuuluukin olla. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.55 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kysymys siitä, että pyrittäisiin saamaan tutkimustietoa ihmisten terveyden parantamiseksi tehtävään työhön, ja lähtökohtaisesti tällaiset esitykset ovat aina kannatettavia. Historia osoittaa sen, että helppoa tämä ralli toisiolain ympärillä ei ole ollut. Nimittäin aikoinaan, kun tätä lakia säädettiin Sipilän hallituskauden loppupuolella, olimme oppositiossa ja SDP epäili silloin, että tietyt asiat tässä toisiolaissa eivät tulisi koskaan onnistumaan. Se, mikä minua erityisesti silloin ihmetytti, oli se, kuinka moniin käsiin me rikoimme tämän viranomaistehtävän roolin, mikä tässä on, ja käytännössä tämän tiedon vapauttamisen näkökulmasta syntyi liian paljon toimijoita. Mutta se ei ole ollut tämän toisiolakikritiikin keskiössä, huolimatta siitä, kuinka vakavasta asiasta oli kysymys. Jos toisiolakia aidosti haluttaisiin muuttaa, niin pitäisi lähteä siitä liikkeelle, kenelle nämä yhteiskunnan hankkimat isot tietovarajat ja yhteiskunnan kustantamat tietovarajat tosiasiallisesti kuuluvat ja ketkä tätä tietoa pitäisi laittaa vapauttamaan — tämä on niin monen omistuksessa, mutta ketkä lähtevät tämän lain velvoitteita toteuttamaan. Sen takia tämä on ollut haastavaa, mikä näkyy myöskin kentällä.

Se kritiikki liittyy hyvin paljon yksityiskohtaisiin asioihin, enkä mene nyt siihen, mutta haastan meitä myös pohtimaan sitä, mikä tässä on järkevää. Itse olen suuri toisiolain fani, johtuen siitä, että jos yhteiskunnassa me haluamme hyödyntää terveystietoa tavalla, joka on kuitenkin kestävässä käytössä, niin kuin tässä Hänninen jo aikaisemmin edellä puhui, niin silloin meidän täytyy pystyä myöskin vakuuttamaan ihmiset siitä, että tämä tieto on turvassa. Sen takia myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunnan on tehtävä tässä todella huolellista työtä, jotta syntyy se luottamus, että tämä tieto on turvallisissa käsissä, ja tätä toisiolain pohjaa on ehdottomasti korjattava.

Mutta mitkä ovat ne kiireellisimmät korjaukset? Tästäkin ollaan sitten kentällä aivan eri mieltä. 99 lausunnonantajaa oli hyvin eri mieltä siitä, mitä tämä työryhmä oli tosiasiallisesti esittänyt. Osa porukasta on siis sitä mieltä, että näihin muutoksiin kannattaisi ruveta vasta sitten, kun tämän eurooppalaisen terveystietoalueen asetuksen toimeenpano Suomessa etenee niin, että näistä alatyöryhmistä ja siitä ohjausryhmästä alkaa syntyä tulosta. Se muuttaa tätä toisiolakia ihan varmasti, ja tämä on vielä tällä hallituskaudella tehtävä — tähän ministeri viittasi, siihen kakkosvaiheen uudistamiseen. Mutta haasteena on se, miten tässä ykkösvaiheessa saataisiin jo päätettyä asioita ja mikä on järkevää tehdä ja milloin. Tästä ollaan siis kentällä täysin eri mieltä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

15.58 Ville Merinen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Olen politiikassa nyt ollut vasta vähän aikaa, mutta muutama laki tuntuu semmoiselta aika monsterivaikkealta ymmärtää, ja toinen on toisiolaki. Toinen on ehkä hyvinvointialueiden rahoitus ja kaikki ne jälkikäteistarkas-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

tukset. Siinä minä olen jo paremmassa jamassa, mutta kun tätä toisiolakia rupesin tuossa kesän lopussa uudelleen opettelemaan, niin tämä on kyllä aika vaikea ymmärtää.

Mutta tässä on nyt hirmu tärkeä ydinkysymys, että kun meillä on terveydenhuoltoa, niin siinä syntyy valtava määrä tietoa ja sitten sitä pitäisi osata hyödyntää oikein tutkimuksessa, vaikka liittyen lääketieteeseen ja lääkkeisiin ja kaikkiin mahdollisiin hoitomuotoihin. Lähinnä itselläni, kun nyt lueskelin tätä, heräsi kysymys, kun EU:ssa on tulossa tällainen EU-tasoinen säätely. Vähän ehkä heräsi semmoinen kysymys, jonka haluaisin kysyä suoraan ministeriltä, että mistä on tullut aikataulupaine tehdä tähän väliin meille oma laki — vähän ehkä se, mistä Kiuru äsken myös kysyi.

Toinen iso juttu, mikä varmaan suomalaisia ihmisiä aina kiinnostaa, on tämä, että tässä on pykälä — tai tässä on mainittu — että tietoja voidaan luovuttaa joissakin tilanteissa ulkomaisille yliopistoille tai yrityksille. Jotenkin sen laajuus kiinnostaa itseäni. Minä olen huomannut, että meidän kansassa ollaan monesti vähän silleen, että voitaisiin hyödyntää ne omassa käytössä, mutta ymmärrän myös hyvin sen, että siellä voi sitä tutkimusvoimaa olla huomattavasti enemmän joissakin asioissa.

Mutta ei oikeastaan muuta, nuo kaksi kysymystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. Edustaja Rintamäki.

16.00 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys ehdottaa muutoksia sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin eli toisiolakiin sekä siihen liittyviin lakeihin, kuten kliinisestä lääketutkimuksesta, lääkinnällisistä laitteista ja lääketieteellisestä tutkimuksesta annettuihin lakeihin.

Tavoitteena on ratkaista hallitusohjelman mukaisesti toisiolain soveltamisen haasteet, edistää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa sekä luoda houkutteleva toimintaympäristö kotimaisille ja kansainvälisille toimijoille samalla turvaten kansalaisten oikeudet ja tietosuojaa. Toisiolain selkeyttämiselle on ilmeinen tarve, sillä tutkijoiden ja muiden toimijoiden on voitava hyödyntää sote-tietoja tehokkaasti ja turvallisesti. Tämä hallituksen esitys huomioi kansalaisten oikeuksien yksityisyydensuojan, kansallisen turvallisuuden varmistamisen sekä tutkimuksen ja innovaatioiden edistämisen.

Lain valmisteluun on osallistettu sidosryhmiä laajasti ja siihen on annettu laajasti lausuntoja. Eräitä muutoksia palautteen pohjalta on lakiin tehtykin. Ideaalissa tilanteessa nämä muutokset parantavat tutkimusten edellytyksiä, mikä voi viedä alaa eteenpäin ja siten parantaa kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Se on tietysti yksittäisen kansalaisen mutta laajemminkin myös koko yhteiskunnan etu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa.

16.01 Sari Sarkomaa kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Iloitsen suuresti siitä, että hartaasti odotettu sosiaali- ja terveydenhuollon rekisteri- ja potilastietojen hyödyntämistä ja tutkimusta jarruttavan toissijaisen käytön eli niin sanotun toisiolain korjausesitys on nyt käsittelyssämme eduskunnassa. Kiitän työstä vastuuministeriä ja -ministeriötä ja sitä työryhmää, joka asiantuntevasti tätä lakiesitystä valmisteli.

Tiivistetysti voi sanoa, että hallituksen esitys poistaa esteitä tutkimukselta, helpottaa sosiaali- ja terveysalan tietojen hyödyntämistä ja vauhdittaa palveluiden kehittämistä — eli juuri niitä asioita, joita hyvinvointialueilla pitäisi nyt ahkerasti tehdä. Toisiolaki määritte-

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

lee, miten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja rekisteritietoja voidaan käyttää siis tutkimuksessa, tilastoinnissa, opetuksessa ja innovaatioiden kehittämisessä samalla turvaten kansalaisten yksityisyydensuojan ja tietoturvan. Nykytilanteessa laki on aiheuttanut moninaisia perusteettomia esteitä tutkimukselle ja tiedon hyödyntämiselle. Me korjaamme toisilain ongelmia, jotta sosiaali- ja terveysalan tietoja voidaan käyttää sujuvasti ja turvallisesti. Näin me voimme tehdä sotepalveluista entistä parempia ihmisille. Siitä tässä on kaikin eniten kyse. Näin ajattelen.

Lakiesitys on erittäin tervetullut vastaus tutkijoiden toiveisiin ja ainakin edesauttaa yhdessä muiden toimien kanssa sitä, että Suomi on houkutteleva ympäristö rekisteritutkimukselle, lääketieteelliselle ja muulle sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimukselle sekä siihen liittyville investoinneille. Lain uudistamista ovat esittäneet lukuisat tahot, esimerkiksi Helsingin yliopisto, HUS, Kela, potilasjärjestöt ja lääketeollisuus ja ennen kaikkea yksittäiset tutkijat. Tutkimuksen ja tuotekehityksen parissa on toiveena ollut joustavampi ja ketterämpi malli tietolupien ja tietopyyntöjen myöntämiseen ja käsittelyyn, ja tästä ministeri esittelypuheessaan puhuikin. Ajattelen, että tämä lakiesitys, tämä hallituksen esitys, on merkittävä edistysaskel kohti vahvempaa tutkimusta ja vaikuttavampaa sotepalvelujärjestelmää.

Tämä toisilain korjaaminen edistää terveys- ja hyvinvointialan kasvua — siitähän meillä on oma ohjelma — hallitusohjelman mukaisesti sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Hyvinvointialueita kun perustettiin, niin, tässä haluan sen sanoa, tehtiin vakava virhe siinä, että nähtiin hyvinvointialueet vain palveluiden tuottajina eikä ymmärretty, että hyvinvointialueet ovat keskeinen toimija — pitäisi olla myöskin palveluiden kehittämisessä, tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa. Ja kaikki asiat, jotka näitä edistävät, ikään kuin jäivät tuossa lakiesityksessä puutteellisiksi. Nyt on todella kiire korjata näitä, jotta hyvinvointialueet pääsevät yhteistyössä tutkijoiden ja yritysten kanssa kehittämään tekoälyä, teknologiaa, kaikkia niitä toimia, joilla me saadaan ihmisten aikaa potilaille ja saamme sitten olemassa olevat voimavarat riittämään ihmisten palveluihin. Siksi tämä lakiesitys on erittäin tärkeä.

Tässä on kysymys ihan perustuslain turvaamista peruspalveluista ja välineestä niiden turvaamiseen. Eli sosiaali- ja terveysalan tietojen turvallinen hyödyntäminen tutkimuksessa hyödyttää koko yhteiskuntaa uusina tutkimustuloksina, innovaatioina ja hoitomuotoina, ja se myös vahvistaa suomalaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, terveyttä ja hyvinvointia ja samalla myös talouttamme. Tämä lainsäädäntö vauhdittaa esimerkiksi uusien innovaatioiden ja teknologioiden kehitystä ja hyödyntämistä palvelujärjestelmässä mutta myös alan yrittäjyyttä ja vientiä. Ja tätähän me tarvitsemme, me tarvitsemme voimavaroja meidän hyvinvointipalveluihin. Toisilain ripeä korjaaminen hyödyttää ennen kaikkea tietenkin suomalaisia potilaita ja kaikkia apua tarvitsevia ihmisiä. Tämän päivän tutkimus on huomisen hyvää hoitoa. Tämän päivän tutkimus on vaikuttavampia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Tämän päivän tutkimus antaa meille välineitä saavuttaa ne soteuudistuksen tavoitteet kustannusten hillinnästä ja yhdenvertaisista, laadukkaista palveluista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

16.06 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri, kiitos, että tätä toisio lakia nyt uudistetaan. Olisin myös kysynyt siitä tulevasta paketista, että mitä se pitää sisälleen. Tämä asia on todella tärkeä. Näin tutkijana myöskin saan tästä paljon palautetta, ja

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

tätä pitää ehdottomasti kehittää tutkimus- ja innovaatiomyönteisemmäksi. Tämä on tosi tärkeä tosiaan näiden tutkimusten edellytysten näkökulmasta, mutta ihan meidän julkisen talouden ja kasvun näkökulmastakin tämä laki on hyvin keskeinen.

Mutta tässä on nyt edelleen tutkimukselle esteitä, joita varmasti voisi vielä taklata. Tällä toisiolaillahan piti olla merkittäviä ja laajoja positiivisia vaikutuksia, mutta näin ei kuitenkaan sitten käynyt. Sen sijaan näiden rekisterien hyödyntämisestä tutkimuksessa on tullut tosi kallista, hidasta ja hankalaa. [Krista Kiuru: Juuri näin!] Tämän seurauksena rekisteritutkimuksen määrä on romahtanut muutamassa vuodessa dramaattiset 50 prosenttia, ja tämä on tosi iso ja ikävä asia. Kulut ovat nousseet ja tulleet osin kohtuuttomiksi, ja niitä on tullut kaikille osapuolille lisää. Kun lääketieteen tutkimus vähenee, se hidastaa uusien hoitomenetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa, ja siitähän lopulta kärsivät sitten potilaat.

Tietoturva tietysti on ihan ehdottoman tärkeää, mutta se ei kuitenkaan saa estää ihmisen perusoikeutta saada hyvää hoitoa eikä tieteellisen tutkimuksen vapautta perusoikeutena.

Tämä nykyinen lainsäädäntö tuo tutkimukselle siis tarpeettomia esteitä edelleen:

Ensinnäkin lain tulisi kunnioittaa kansalaisten ja potilaiden autonomiaa. Jos ihminen on jo antanut luvan tietojensa käyttöön, erillistä viranomaislupaa ei pitäisi enää vaatia.

Toiseksi lupajärjestelmä on liian jäykkä. Myöskin tämä Findata on kuulemani mukaan hidastanut tutkimusta, ja osa on sitä mieltä, että sen purkaminen nopeuttaisi tiedon käyttöä merkittävästi, mutta tästä varmasti on myöskin erilaisia näkemyksiä.

Sitten tätä tietoturvaa ei myöskään pitäisi päällekkäisesti säädellä. EU:n tietosuojaa-asetus antaa jo nyt vahvan pohjan.

Nykyinen pakko käyttää kalliita datankäsittely-ympäristöjä on myös vähentänyt kansainvälistä tutkimusta Suomessa, ja tämä on tosi huolestuttavaa. Kliinisten tutkimusten määräkin on vähentynyt Suomessa, joten meidän tosiaan nyt pitäisi tehdä tällainen ihan kansallinen life science -strategia, missä sitten katsottaisiin kaikki nämä läpi.

Hyvä, että tätä toisiolakia nyt kuitenkin uudistetaan, mutta kiva kuulla ministeriltä myös tästä vähän lisää.

Sen lisäksi oli yksi kysymys vielä, eli miten tämä Uudenmaan laajuinen tietojohdaminen nyt mahdollistetaan? Ollaanko siihen nyt puuttumassa jollakin tavalla? Olen ymmärtänyt, että tällä hetkellä tietojohdamisen vaikeus lisää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia nimenomaan täällä Uudellamaalla ja asettaa Uudenmaan asukkaat eriarvoiseen asemaan muuhun Suomeen verrattuna. Onko tästä jotakin tietoa? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

16.09 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Ehkä vielä on syytä todeta, että varmaan tässä on kansalaisten näkökulmasta kaksi kipupistettä:

Toinen on tämä suostumuksen käyttö ja se, millä tavalla se tulkitaan, ja tähän on nyt yksi hallituksen esityksessä oleva asia, joka on nostettu esille.

Toinen on sitten tämä, mistä edustaja Merinen puhui täällä jo aikaisemmin, eli miten rajataan sitä, millä tavalla suomalainen terveystieto voisi toissijaisesti olla käytössä myöskin ulkomaan maaperällä — sanotaan nyt näin. En tiedä, miten se rajoitus, joka tähän on rakennettu, sitten käytännössä toimii. Saapi nähdä, mitä siitä ollaan sitten valiokunnassa mieltä, mutta katsotaan. Se on tärkeätä tänä päivänä, että meillä voisi tällainen tutkimustieto liikkua, mutta haasteeksi tulee nimenomaan näissä molemmissa keisseissä se, miten näitä rajataan niin, että tietosuojaa voidaan taata suomalaisille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri voi vielä kommentoida. Olkaapa hyvä, kaksi minuuttia.

16.10 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyvin edustajat nostivat esiin tätä haastetta, joka meillä on käsillä, eli meidän pitää pystyä käyttämään sosiaali- ja terveystietoja tutkimuskäytössä, jotta meille syntyy uusia lääkkeitä, uusia hoitomuotoja ja uusia palveluja. Se on elintärkeää, ja uskon, ja tiedänkin, että sillä on suomalaisten laaja tuki, mutta se perustuu luottamukseen ja siinä tarvitaan pohjalle vahva tietosuojalainsäädäntö, ja siitä syystä tämä, edustaja Merinen, on kieltämättä erittäin yksityiskohtaista ja monimutkaista sääntelyä, ja niin pitää ollakin, koska kyse on ihmisten mitä yksityisimmistä tiedoista, terveystiedoista. Mutta näinhän siinä kävi silloin kun toisiolakia tehtiin, että siinä oli hyvät päämäärät ja hyvät tavoitteet, mutta se ei kaikilta osin onnistunut, vaan pikemminkin kävi niin, kuten edustaja Hamari kuvasi, että rekisteritutkimuksen määrä on suorastaan romahtanut, ja sitten kliininen tutkimus tuli myös tämän sääntelyn piiriin, mikä ei ollut alkuperäinen valmistelun lähtökohta ollenkaan.

Näin ollen varmasti kansanedustajat ovat kaikki saaneet yliopistollisten sairaaloiden johtajaylilääkäreiden allekirjoittaman vetoomuksen eduskunnalle ja myös laajasti yliopistot ovat olleet yhteydessä, että tämä on välttämätöntä kiireellisesti korjata, jotta lääketieteellinen tutkimus Suomessa mahdollistuisi, ja myöskin jotta mahdollistuisi kansainvälinen tutkimusyhteistyö, koska suomalaiset tutkijat haluavat olla mukana tietysti kansainvälisissä parhaissa tutkijaryhmissä ja päästä myös mukaan sellaisiin hankkeisiin, jotka luovat uutta laadukasta tutkimusta. Eli tiede ei siinä mielessä ole yksinomaan kansallista, vaan se tehdään tietysti parhaiden yliopistojen välillä ja yhteistyössä, myös esimerkiksi yliopistosairaaloidenkin välillä, rajojen yli.

Tässä esityksessä on luotu tietoturvallisuudelle kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä tiukat raamit, miten siinä toteutetaan riskiarviointi ja miten arvioidaan ne turvalliset käyttöympäristöt, jolloin ylläpitäjänä voisi esimerkiksi olla tunnettu, maineikas ulkomainen yliopisto tai yliopistosairaala. Eli tämä riski arvioidaan aina silloin kun puhutaan ulkomaisista käyttöympäristöistä, jokaisen tutkimushankkeen kohdalla erikseen.

Tässä kysyttiin myöskin siitä, että miksi tämä esitys nyt eikä ehkä odotettaisi sitä tulevaa eurooppalaista terveystietoavaruutta, eli tätä EHDS-sääntelyä. Suomella on itse asiassa siihen liittyen ollut isoja huolia, ja me olemme myös jo vastustaneet osittain näitä esitetyjä eurooppalaisia sääntelyratkaisuja siitä syystä, että meillä on tämä omakohtainen kokemus. Olemme pyrkineet yhdessä muun muassa Tanskan kanssa viestimään siitä, ettei kannata toteuttaa niitä samoja virheitä, että tehdään liian monimutkaista ja liian hankalaa, kun tavoite on ihan päinvastoin. Meillä oli ehdottomasti se lähtökohta, että me emme voi jäädä odottamaan sitä vaan pyritään tuomaan näitä korjauksia, mitkä mahdollistaisivat tutkimusta mahdollisimman nopeasti.

Mutta tämä ei ole ainoa, mitä meidän pitää tehdä, vaan jatkovaiheet ovat ihan välttämättömiä. Esimerkiksi Uudenmaan tietojohdamisesta on jo valmistelu käynnissä, ja se on tarkoitus antaa osana toista hallituksen esitystä lähiaikoina. Sitten laajasti käymme läpi myöskin tätä muuta tutkimuslainsäädäntöä. Eli kun terveystietojen käyttöähän säädellään monien lakien kautta, mikä on ongelmallista ja haastavaa myöskin soveltaa tuolla tutkijakentällä, niin käymme läpi koko tämän tutkimuksen lainsäädännön selkeyttämisen. Se on vaativa työ, mutta sitä tehdään niin, että meillä on tavoitteena antaa seuraava hallituksen esitys tästä ensi keväänä. Eli jatkoa seuraa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

11. Hallituksen esitys Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Chilen välisen laajennetun puitesopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 78/2025 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelua. Edustaja Skinnari.

Keskustelu

16.15 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Kauppapolitiikka on ollut paljon otsikoissa ja syystäkin, ja siksi ehkä hieman huolissani katson tätä puhujalistaa, puhumattakaan asian esittelystä, että taidan olla ainoa puheenvuoron pyytänyt henkilö. Mutta hyvä näin.

Kun puhutaan Euroopan unionista, niin tietysti kauppapolitiikka ja ylipäätään yhteistyösopimukset eri puolilla maailmaa ovat olleet keskeinen osa eurooppalaista, kansainvälistä yhteistyötä, ja niin se on nyt Chilenkin osalta. Eli tämä laajennettu puitesopimus on sinänsä hieno asia, ja on hyvä asia, että se etenee.

Mutta, arvoisa puhemies, ehkä Suomi ja Euroopan unioni kaipaisivat enemmänkin keskustelua siitä, mitä me nyt tässä maailmantilanteessa tavoittelemme, miten muuten me käyttäydymme kauppasopimusten osalta, mitä me haluamme, mikä meidän kunnianhimon taso on. Eli jos nyt katsoo globaalia taloutta, kasvua, niin kyllähän tässäkin salissa toivoisi, että me keskustelisimme esimerkiksi Intiasta, Intian kauppasopimuksesta, Mercosurista, jota itsekin olin ajamassa ministeriaikana, mutta se törmäsi kahteen kolmeen eurooppalaiseen pääkaupunkiin. Eli kaiken kaikkiaan, kyllähän Euroopan unioni on menettänyt sen, missä me joskus olimme maailman parhaita, eli tekemään sopimuksia, edistämään sopimus pohjaista maailmaa. Samaan aikaan ehkä tämä meidän tapamme tehdä näitä sopimuksia on vähän jäänyt sinne viime vuosituhannele. Käytän nyt vaikka sitä Intiaa esimerkkinä, että jos ja kun me teemme vain perinteistä kauppapolitiikkaa Brysselistä käsin, jonka mandaatti se on, niin entä sitten se eurooppalainen huoltovarmuus, strateginen autonomia — ajatellaan nyt vaikka lääketeollisuutta, kuinka monta lääketehdasta meillä on Euroopassa, jotka pystyvät vastaamaan vaikka kriiseihin tai edes normaaliolojen vaateisiin? Viitataan vähän tuohon äskeiseenkin keskusteluun. Tätä keskustelua käydään todella vähän.

Miten EU:n tulisi sitten muuttua, kehittyä? Tällaista keskustelua tietysti toivoisin Orpon hallitukselta, vastuuministereiltä, mutta laajemminkin suomalaiselta yhteiskunnalta, koska ennen me Pohjoismaat näytimme tietä ja meillä oli ajatuksia, edelläkävijyyttä, oli kyse

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

sitten hyvinvointivaltiota, työmarkkinoista tai ylipäätään kestävästä kauppapolitiikasta globaalisti.

Toinen esimerkki on Mercosur-maat. Tätäkin on vuosikymmeniä tehty, ja aina se on jäänyt jostain kiinni, ja nyt tietysti iloksemme tämä taas kerran näyttää etenevän, toivottavasti näin, koska jollei EU saa uusia markkinoita, niin me käperryimme, supistumme, aivan kuten Suomen talous tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Petteri Orpon hallitus puhuu paljon taloudesta, puhuu paljon talouskasvusta, mutta tietysti tarvitaan aika paljon faktojen tarkistusta, jos lähdetään nyt katsomaan, mistä se kasvu on tulossa tai mistä se olisi tulossa. Siksi Suomen pitäisi yhdessä kumppaneidensa kanssa ihan uudella tavalla katsoa näitä eurooppalaisia kumppanuuksia, EU:n kumppanuuksia. Ei riitä enää se, että me odotamme täällä reaktiivisesti, että voi kun se Bryssel nyt tekisi jotain.

Ursula von der Leyenin johtama komissio matkusti muun muassa Intiaan kokonaisuudessaan, joten olettaisi, että sieltä on jotain tuliaisia tuotavana, muuta kuin se, että sopimuksia pitäisi saada aikaan. Samalla Euroopan unioni voisi viestittää Yhdysvalloille, että hei, me teemme itse, meillä on visio, me olemme globaali toimija ja meidän kanssamme kannattaa neuvotella, koska me aiomme kasvaa ja vahvistua. Tällaista aika vähän kuulee, valitettavasti, täällä Suomessa tai muuallakaan Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Tietysti se, että meitä on täällä nyt näin vähän paikalla — ja en tiedä, aikooko joku muu edustaja tästä puhua — ehkä viestittää myös siitä, että samaan aikaan kun me puhumme kansainvälisen kaupan ja kasvun merkityksestä, niin ehkä nyt ainakin substanssivaliokunnan, talousvaliokunnan, ja suuren valiokunnan kannattaisi harkita näiden asioiden käsittelemistä vaikka omana asiana. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.21 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Skinnari puhui erittäin hyvin tästä kauppapolitiikan merkityksestä noin isossa kuvassa Euroopan näkökulmasta. Tässä kun katsotaan, että USA laittaa tullevia suomalaisille tuotteille ja eurooppalaisille tuotteille, niin siellä on 15 prosentin kynnys nyt päästä sille markkinalle, ja varmasti, kun mietitään sitä, että muuallakin on taloutta aika paljon maailmassa, niin pelkkä USA on ehkä noin yksi neljäsosa maailmantaloudesta, noin karkeasti ottaen, ja voi sanoa, että kolme neljäsosaa maailmantaloudesta on muualla. Tässä mielessä nämä kauppapoliittiset sopimukset ovat tärkeitä, ja meidän pitää löytää niitä uusia markkinoita. Suomi on tällainen pieni avotalous, joka elää viennistä ja siitä, että meidän tuotteet menevät kaupaksi tuonne maailmanmarkkinoille ilman tällaisia kynnyksiä. Jos ruvetaan laittamaan tuontitulleja jostain 15 prosentista ylöspäin, niin aika harva tuote on niin paljon ylivoimaisempi eri asioissa, että se läpäisee niitä markkinoita. Tässäkin mielessä näitä uusia markkinoita pitää hakea ja kauppasopimuksilla madaltaa niitä kynnyksiä. Se on oikeastaan minusta näitten kauppasopimusten isoin asia, että me luodaan tällaiset edellytykset niille. Ja sitten on yritysten asia hyödyntää niitä polkuja, joita on avattu ja joissa on tehty näitä markkina-alueita. Sitten totta kai saadaan myöskin niillä tehtyä sellaista tilannetta, että me saamme Suomeen työtä, ja kun tämä Suomi elää työstä ja tällä me rahoitamme meidän sosiaaliturvamme ja muut hyvinvointipalvelut, niin tässä ollaan ydinkysymysten äärellä. Siinä mielessä olisin toivonut, että tässä olisi ollut enempi puhujia paikalla ja sitten toisaalta olisi esitetty tämä perusidea,

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

miksi tämä Chilenkin sopimus Euroopan kanssa on tässä yhteydessä nyt aika tärkeä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari.

16.23 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Tästä on oikeastaan hyvä jatkaa, koska jos nyt katsoo tätä Chilen tilannetta ja kauppaamme siellä, niin tämän sopimuksen myötä odotetaan, että EU:n vienti Chileen lisääntyisi jopa neljällä ja puolella miljardilla eurolla. Kun otetaan sitten tämä isompaan kontekstiin — Mercosur-maat, eli Brasilia siellä suurimpana ja muun muassa Argentiina, otetaan Intia, katsotaan vaikka Afrikan manteretta, Lähi-itää tai Persianlahden aluetta — niin kyllä meidän kilpailevat kauppakumppanit, Yhdysvallat etukenossa ja Iso-Britannia, tekevät nyt täysillä töitä, että he tekevät kahdenvälisiä järjestelyitä. Niin että kyllä meillä on suomalaisina oikeus odottaa Euroopan unionilta enemmän, ja sanon tietysti entisenä vastuuministerinä sen, että kyllä meillä on osaava joukkue Brysselissä tekemään näitä sopimuksia, mutta hekin tarvitsevat poliittista mandaattia ja poliittista ohjausta. Sitten kun katsotaan Japania ja Koreaa, niin ne ovat sinänsä menestystarinoita, Australia on tullut mukaan, ja Uusi-Seelanti on olemassa.

Tämä peli on nyt tosi kovaa, ja en tiedä, ymmärretäänkö me, miten kovaa se on. Siinä mielessä edustaja Lyly oli aivan oikeassa, että se on hyvä, että me seuraamme Yhdysvaltoja ja me puhumme Yhdysvalloista, mutta katsokaa meidän kaupan lukuja tällä hetkellä Yhdysvaltojen kanssa: siellä on, kuulkaa, ihan iso miinus, ja tämä kaikki alkoi jo ennen Trumpia. Eli kaikesta tästä jäänmurtajahypetyksestä ja muusta meidän pitäisi tulla nyt todellisuuteen ja rakentaa suomalaisille jotain sellaista, mikä on oikeasti uskottavaa ja konkreettista ja uskaltaa mennä vähän kauemminkin uusille markkinoille, koska muuten se pääministeri Orpon tulostaulu näyttää nollaa vielä seuraavanakin vuonna, kuten se tulee tämänkin vuoden näyttämään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Vielä edustaja Lyly.

16.25 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! On mielenkiintoista, kun meillä on eduskunnan pankkivaltuuston kertomus viime vuodelta ja siellä on erittäin hyviä nostoja siitä, miten Suomi pärjää tietyissä asioissa, kun me kilpaillaan kustannuksilla. Täällä lukee näin: ”Kustannuskilpailukykyä on tukenut maltillinen työn hinnan kehitys pikemminkin kuin hyvä tuottavuuskehitys. Kestävä kustannuskilpailukyvyyn kohentuminen edellyttää kuitenkin työn tuottavuuden parantamista suhteessa kilpailijamaihin.” Eli meillä on tuottavuusongelma, ja kun me mennään tuonne maailmanmarkkinoille erilaisilla asioilla, niin tämä pakottaa meitä tuotekehitykseen, innovatiivisiin investointeihin ja muihin. Palkkataso on meillä ihan kilpailukykyinen, mutta meidän pitää tällä alueella tehdä paljon asioita täällä maan sisällä. Ja mistä se sitten johtuu? Se liittyy siihen, että meillä on riittävää osaamista, jonka kautta sitten syntyy niitä tuottavuusmahdollisuuksia ja sitä kautta talouskasvua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari vielä.

16.27 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Lyly puhuu aivan oikein tuottavuudesta, mutta jos nyt katsotaan sitä tuottavuuskehitystä, missä Suomi on ollut jo pidemmän

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

aikaa, ja niitä syitä, mitä sen takana on verrattuna ihan vaikka länsinaapuriin Ruotsiin, niin kyllähän meillä on panostettu seiiniin, kun muualla on panostettu osaamiseen. Ja se, mitä politiikkatoimia sille voi tehdä edes parlamentaarisesti, on äärettömän hyvä kysymys, jos meidän asenne ei ole sellainen, että me oikeasti uskallamme luoda uutta.

Minun mielestäni tämä kauppasopimuksen tilanne tavallaan heijastaa sitä meidän henkistä ilmapiiriä. Tämähän on pitkälle ilmapiiriongelma. Sen sanottuani tietysti on pakko todeta se, että suomalaiset yritykset käyttävät suhteessa paljon vähemmän tutkimus- ja kehityspanostuksia kuin verrokkit, puhumattakaan globaalista kilpailusta, missä jotkut käyttävät jopa puolet liikevaihdosta tutkimukseen ja kehitykseen. Ei tarvitse kuin mennä katsomaan ruotsalaista alustayhtiötä, puhumattakaan kiinalaisista teknologiayhtiöistä.

Arvoisa puhemies! Olisi kaivattavaa, että tässäkin salissa joskus puhuttaisiin tästä kokonaisuutena. Me puhumme nyt ihan oikein turvallisuudesta, me puhumme taloudesta, sitten me puhumme välillä jopa kauppapolitiikasta ja tutkimuksesta ja kehityksestä, mutta kyllähän tämän päivän maailmassa näitä asioita viedään kokonaisuuksina eteenpäin. Jos me jatkamme tätä siilomaista lähestymistä, että me yritämme ratkaista ongelmia — turvallisuuden, talouden tai kaupan ongelmia — siellä yhdessä poterossa, niin me emme koskaan pääse maaliin. Ja eniten huolissani minä olen Suomen panostuksista uusiin teknologioihin, koska tämä on viimeinen hetki herätä Brysselissä tai Helsingissä siihen, että me ollaan jo rengin roolissa eikä niin että me oltaisiin tulossa rengin rooliin. Eli kun täälläkin puhutaan soterahoista ja koulutuksesta, niin kannattaisi mieluummin olla isäntä kuin renki, kun käytämme niitä yhdysvaltalaisia tai muunmaalaisia ohjelmistoja.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

12. Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2024

Kertomus K 19/2025 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan. Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin 12.9.2025 pidetyssä täysistunnossa.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohien jälkeen. — Edustaja Heikkinen poissa. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.29 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä eduskunnan pankkivaltuuston kertomuksessa on muutamia erittäin hyviä kohtia, ja kun tätä kertomusta lukee, kun katsoo sivuilta 11 ja 12, näkee, kuinka voimakkaat talousvaikutukset sillä, että Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 22, on ollut tähän eurooppalaiseen toimintaympäristöön. Korot nousivat nopeasti monta prosenttiyksikköä, ja inflaatio nousi nopeasti ylös, ja myös sitten se on tullut alas. Korot ovat pysyneet sillä korkeammalla tasolla, mihin ne käytännössä menivät.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Ja sitten, kun katsotaan tätä Suomen tilannetta, niin täällä tapahtui sellaisia asioita, että samoihin aikoihin meidän asuntolainakannan vuotuinen muutos laski. Eli nämä heijastusvaikutukset ylös- ja alaspäin ulkoisista tekijöistä olivat aika nopeita, ja vie aikansa, että nämä täältä tulevat korjaantumaan. Tämä kannattaa katsoa tästä raportista.

Ja sitten, jos katsotaan tähän rahoitusvakauteen, joka täällä myöskin kuvataan, täällä on tietenkin rakentamisen ongelmat. Konkurssit näkyvät tässä raportissa erittäin voimakkaasti, ja sitten se, kuinka paljon uusia asuntoja on tässä tarjolla.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on silti se, että pankkien luottotappiot ovat kuitenkin vähentyneet ja pankkien tilanne on sinänsä hyvä ja vakavaraisuus pankeissa kasvaa. Ja kun katsotaan tätä ympäristöä, niin ainakin se sektori kohtuu hyvin on toiminnassa, vaikka sitten asuntorakentamisen ja muun rakentamisen lainoitus on tökkinyt aika voimakkaasti.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, kun täällä puhuttiin aika paljon kriisinsietokyvystä, niin sivulla 18 käteisen rahan huomioiminen on ollut mielenkiintoinen yksityiskohta myös. Tässä on kiinnitetty huomiota siihen, kuinka on mahdollista kansallisesti varmistaa, että käteisen rahan saatavuus on kaikissa tilanteissa mahdollista. Tämä on yksi semmoinen asia, joka meidän pitäisi muistaa, kun me keskustelemme kriisinsietokyvystä ja kriiseistä. Digieurosta ei ollut päätöstä tehty.

Minä äsken jo mainitsin tuon kustannuskilpailukykyasian. Siitä en enää jatka, mutta viimeiseksi vielä haluaisin sanoa, että kun tämä pankkisektorin likviditeetti on ollut hyvä, niin myös työeläkelaitosten vakavaraisuus on vahvistunut tänä kautena, mikä on hyvä asia suomalaisten ja tulevien eläkeläisten kannalta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Rasinkangas.

16.33 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on pankkivaltuuston kertomus vuodelta 2024. Tästä kertomuksesta tulee nyt hyvin esille se, miksi euroon liittyminen oli virhe. Rahapolitiikkamme on sidoksissa muihin euromaihin, ja tällä hetkellä valuuttamme on yksi suuri syy siihen, että talous ei ole lähtenyt vielä toivottuun kasvuun.

Euroopan keskuspankki on keventänyt rahapolitiikkaansa mutta Suomen olosuhteita mietittäessä ei riittävästi. Korot ovat edelleen Suomeen nähden varsin korkealla tasolla. EKP ilmoitti viime viikolla, että pitää korkotason ennallaan. Inflaatio on Suomessa alle puoli prosenttia tällä hetkellä, kun euroalueen inflaatio on kokonaisuudessaan yli kaksi prosenttia. Inflaatioerot eri euromaiden välillä ovat se suurin ongelma. Se on myös Suomen tilannetta vaikeuttanut tässä suhdannealhossa.

Arvoisa puhemies! Toivoa kuitenkin on. Vientiteollisuuden tilauskirjat täyttyvät, ja ostovoima on lähtenyt nousuun sitten Marinin kauden pohjalukemista. Veronmaksajain Keskusliitto ilmoitti vastikään, että palkansaajan ostovoima kasvaa vuosina 2024—2026 noin seitsemän prosenttia. Veronmaksajain Keskusliiton mukaan vuonna 2026 keskituloisen palkansaajan ostovoima on lähes 800 euroa korkeampi kuin tänä vuonna. Ostovoiman kasvu tuo väistämättä talouteemme piristystä, jota todella tarvitaan, kun suhdannetilanne on ollut heikko. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen.

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

16.34 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan käsittelemme pankkivaltuuston kertomusta, mutta täällä on noussut esille tämä käteinen raha. Se on oikeasti aika tärkeää, että meillä on sitä käteistä rahaa, ja on hyvä, että siihen kiinnitetään huomiota. Aika monissa maissahan siihen on varmasti kiinnitetty jo aikaisemminkin huomiota. Meillä on aika paljon menty sillä linjalla, että ei välttämättä sitä käteistä ole ollut. On pankkikortteja ja muita systeemejä, ja toki nekin ovat hyviä, mutta kyllä poikkeustilanteissa ja kriisien ollessa päällä — koska ei koskaan tiedä, mitä tapahtuu — se käteinen raha on hyvä olla, että sitä on mahdollista saada, ja varmistetaan, että sitä on saatavilla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.35 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron edustaja Rasinkan-kaan väittäessä, että euroalue on ollut tässä virhe, että siksi me ollaan tällaisessa tilanteessa. Kyllä tosiasia on, että euroalue on myöskin tuonut paljon ennustettavuutta monella tapaa ja euro on ollut kyllä kuitenkin välineenä erittäin hyvä, kun ajatellaan nyt vaikka matkustamista Euroopan sisällä ja niin poispäin — hyvä, että on yhteinen valuutta olemassa. Kyllä minä sanon, että se on enempi tuonut vahvuuksia ja sitten meillä liike-elämälle on tullut iso valuutta, jolla tehdään kauppaa. Kyllä tässä mielessä tilanne on mielestäni enempi positiivinen kuin negatiivinen.

Sitten oma kysymyksensä on tämä ostovoimakysymys. Tässäkin kannattaa muistaa se, — täälläkin salissa on paljon käyty keskustelua siitä — minkälaisella neuvotteluvoimalla ammattiyhdistysliike ja työnantajat neuvottelevat näistä kysymyksistä, ja täällä on hallituksen toimesta kohtuullisen paljon rajoitettu niitä toimenpiteitä, niin että neuvottelutasapaino on mennyt epäsuotuisaksi palkansaajan kannalta. Kuitenkin nyt tällä viimeisellä neuvottelukierroksella, jolla nyt ostovoimaan kiinnitettiin huomiota, tapahtui niin, että laila määriteltiin tämä erittäin tiukka katto ja se muodosti palkkakaton, ja sitten kun neuvotteluissa ay-liike pystyi neuvottelemaan, niin siitä myöskin syntyi minimi. Me teimme Suomen jäykimmät työmarkkinaratkaisut tällä paketilla, ja minä en ole ihan varma, onko se Suomen kannalta jatkossa se malli, jolla meidän pitää mennä eteenpäin.

Tässä mielessä olen samaa mieltä, että nyt kun inflaatio on laskenut ja nyt nämä palkan-
korotukset, 7,8 prosenttia, ovat olleet noin kolmen vuoden kestolla olevilla sopimuksilla, niin se on mahdollistanut nyt sen, että ostovoima kasvaa, mutta meillä on aika iso kuoppa tässä täytettävänä, että se ostovoima saadaan täytettyä.

Tässä mielessä pitää aina muistaa, että se on isompi kokonaisuus, mitä katsotaan, ja niin myöskin tätä taloudellista toimintaympäristöä, jossa euro antaa ennustettavuutta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

13. Termit äiti ja isä säilytettävä lainsäädännössä, palveluissa ja yhteiskunnassa

Kansalaisaloite KAA 6/2024 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 7/2025 vp

Pöytäkirja PTK 79/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 17.9.2025 pidettävään täysistuntoon.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikos-oikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 52/2025 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 10/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 17.9.2025 pidettävään täysistuntoon.

15. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 17.9.2025 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.49.

Pöytäkirjan vakuudeksi: